

O (NE)KRIZI ZVEZE ŠTUDENTOV

ka je rodila tudi atomsko bombo, ki je bila že uporabljena).

Na videz je trditev, da je Univerzitetni odbor (po sestavi in idejah močnejši, kot sedanji) v večji meri resnični predstavnik študentskih interesov kot fakultetni odbori ali drugi organi ZSJ, anahronistična. Preveč smo že navajeni trditve, da so vodstva odtujena od članstva, formalna demokracija »od spodaj navzgor«, nam je že zlezla v meso in kri.

Problemi, ki danes bistveno determinirajo vlogo in mesto družbenopolitičnih organizacij na univerzi, so znani. Izgledajo razrešljivi z zakonskim aktom ali predpisom naj univerza dobi sredstva, študentje štipendije in boljše izobrazbo pred vstopom na univerzo. To pa ni tako. Te zahteve bodo razrešene šele, ko bo bistveno prestrukturirana delitev narodnega dohodka, ko bo prodrlo spoznanje, da izobraževalni sistem ni ozko zaprt v okviru stopenj ali celo institucij, ampak je bistveno družbeno vprašanje, od katerega zavisi uspeh ali neuspeh vseh družbenih reform v zadnjem času. Zato je zahteva FF le delna rešitev — za letos, zato je odprto pismo GO SZDL o štipendijah rodilo na koncu leta manj štipendij kot na začetku. Ni šlo za kontinuiran celovit družbeni proces, ampak za enkratno politično akcijo.

Vsi ti problemi so v svojem bistvu glo-

boko družbeni, ob višjeu nerazrešljivosti pa šele zadobivajo značaj stalne politične akcije, ne le v okviru univerze ampak celotne družbe. Zato trdimo danes, da je Tribuna resnični predstavnik študentov, čeprav se verjetno najmanj bere med študenti; zato trdimo, da je UO s tako zastavljenimi programi boljši zastopnik študentov, kot so fakultetni odbori, ki jih že njihova struktura nujno veže v okvir fakultete, na stanovske interese. S tem nočem reči, da niso potrebni. Nasprotno.

Vendar delitev dela zahteva edinole takšno organiziranje.

Celovitejši pristop do kulture v celoti družbeno zastavljen program političnih akcij, to je bil (naj bi bil) moto minule skupščine. Doživeli smo neuspeh. Zaradi širine organizacije, zaradi univerzalnosti. Ni bilo predloga resolucije o kulturi in celotni sferi obštudijskih dejavnosti. Zato nismo »prestavljali« večje in vstavljali »da« in »da bi«, ampak smo se razšli. Logično je za neko spoznanje: da delamo po delovnem principu — to je samoupravno; in da verjetno naša organizacija ni tako široka kot univerza, ampak šteje le tiste ki delajo.

To pa pomeni, da se moramo pogovoriti tudi o načinu vplivanja organizacije. Pristajamo na samoupravljanje, ga podpiramo in razvijamo. To jasno narekuje tudi orientacijo, da moramo bistveno

vplivati na družbena dogajanja preko vseh in le preko samoupravnih organov. Politične akcije enkratnega značaja so že vnaprej poslavljenе v pasivno pozicijo. To se je v preteklosti dogajalo s spektakli v študentskem naselju in drugod; rezultat je le spoznanje. »Nezainteresiranost«, ki je bila izrečena kot nepodpiranje določenih družbenih konceptov, kot znak resignacije, zahteva le vztrajanje pri že začeti poti. Če je danes samo 500 ljudi, ki mislijo podobno, je treba delati z njimi in toliko časa, da se pridružijo tudi drugi. V samoupravljanju uspe le tisti, ki dela z argumenti, spektakli izzovejo le protispektakel ali kvečjemu večajo število nestalnih somišljenikov. Ne navajajo pa k razmišljanju, so demagoški in v skrajnem primeru politikkantski.

Dogajalo se tudi bo, da nas bo sedaj več, sedaj manj. Če pristajamo na delovni princip (strokovnost), je jasno, da se delovne skupine rojevajo po nastanku problema in odmirajo po njegovi razrešitvi ali spoznanju, da so nekomunikativne. Vsekakor pa velja vztrajati. Za primer: Tribuna je bralo v preteklosti veliko število študentov, ker ni bila problemska, ne strokovna. Danes takšna je in vztraja tudi pod točo očilkov. Berejo jo naši profesorji in politiki (da jo nekateri kritizirajo, je razumljivo). Čez dve leti jo bomo brali vsi, četudi bo bolj »filozofska« in »abstraktna«, morali jo bomo, ker je takšna že danes edino možna.

Zato mi konferenca Zveze študentov ne pomeni popolnega neuspeha niti resignacije. Le spoznanje, kam naj ZS v bodoče krene.

O načinu organiziranja, ki iz tega izhaja, pa drugič.

Ivo Marenc

Spomladanska skupščina Zveze študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov je mimo, takšna ali drugačna, uspešna ali neuspešna. Vsekakor ni moj namen o tem iskati ocene, iščem lahko le vzroke, da je takšna bila, da je pokazala krizo ali nekrizo organizacije, »nezainteresiranost« študentov in resignacijo vodstva.

Zato naj tole razmišljanje služi kot poizkus razčlenjevanja vzrokov, zakaj se zgodi, da sodeluje na konferenci Zveze študentov na Filozofski fakulteti skoraj enako število profesorjev kot študentov, zakaj ni bila še nobena skupščina Zveze študentov po fakultetah v letošnjem letu sklepčna. Ali so bile za to tudi neuspešne? Ali je vzrok zastarel statut (s tem celotna struktura organizacije) ali so varoki globlji?

ZSJ je še vedno močno hierarhično ustrojena, po vsebini pa univerzalna organizacija. Članstvo v njej se veže na goli vstop na visokošolsko ustanovo. Takšna širina ji še sama po sebi znižuje političnost, kar ne bi bilo niti tako hudo, če bi specializirane organizacije, ki delujejo pod njenim okriljem, svoj pristop do družbenih vprašanj postavljale celovito. V situaciji pa, ko že obstoječo vsebino samo mehanično reproducirajo na istem nivoju, ki je že tradicionalno parcialen, pa združujejo znotraj sebe vse študente, ki jim takšen princip delovanja pomeni zadostnost v angažiranju.

Ta zadostnost pa je zaobsežena v geslu: »Dajmo, zadovoljimo.« Zadovoljni smo že, če reproduciramo sami sebe. To pa pomeni, da se gibljemo znotraj kroga, zunaj ni ničesar (zaprtost). Če pogledamo preko meje, prepevamo pesmice o odrešeniški vlogi tehnike... (taista tehni-

lkar, foto: Zmago Jeraj

V petek, dne 27. V. 1966 ob 16. uri bo v Kazini konferenca ZK ljubljanske univerze o inteligenci. V 23. številu Tribune so bile objavljene teze za razpravo — danes objavljamo še dodatek tem tezam.

Da bi olajšali potek razprave, smo se odločili deducirati iz okvirnih izhodišč tez za razpravo nekaj konkretnih smernic (z ozirom na aktualno problematiko). Univerzitetni komite je prišel do te odločitve tudi zaradi tega, ker se nekateri problemi položaja univerze in delavcev na njej prav v zadnjem času do te mere zaostrejo, da je nujno potrebno izkoristiti tudi to priliko, da do njih zavzamemo potrebna konkretna stališča.

— Uvodni del tez za razpravo naj pomeni za nas komuniste ljubljanske univerze nekakšen zaključek razčiščevanj o definiciji oz. družbenem položaju inteligence, ki so bile še v polpretekli dobi izredno živahne. Osnovna ugotovitev tega uvoda je, da se problem inteligence razrešuje v brezrazredni družbi z zanjo značilnim delovnim odnosom.

— Samouprava je pri nas že prevladujoč družbenoekonomski odnos. Ta pa bo tem razvitejši, čim višje bo razvita zavest in materialna osnova. Ob nerazviti materialni osnovi je pomen razvite zavesti (subjektivne sile) odločilnega pomena. To se pravi, da je v tem obdobju za samoupravo pomen strokovnega dela še posebej pomemben. Univerza se v razreševanje tega konflikta vključuje že s svojo osnovno aktivnostjo: znanstvenim in pedagoškim delom. Vse pomembnejše pa postaja tudi njeno *sprotno, strokovno agiranje* na vse probleme in globalne družbene projekte.

— Samoupravna družba predpostavlja ne samo politične, ampak tudi strokovno utemeljene rešitve vseh problemov. Zato se morajo: državna uprava, politična vodstva ZK, SZDL, sindikatov itd. vse bolj orientirati, ali na formiranje lastnih strokovnih institucij ali pa na trajno tesno naslonitev na že obstoječe, razvite in uveljavljene znanstvene zavode (univerza, fakultete, inštitute), ki so kljub izredni materialni stiski čisto brez pravega dela. Torej smo pred alternativo, ali krepiti že tako dokaj birokratizirano in po pravilu nestrokovno državno upravo (in tudi aparate političnih organizacij) ali pa naprej razvijati *osrednje znanstvene in raziskovalne institucije*.

— Upoštevač tako izhodišča je nujna najintenzivnejša neposredna vključitev univerze, fakultet, inštitutov itd. v razreševanje vseh družbenih, gospodarskih, političnih in drugih problemov. Naj navedemo nekaj primerov: pravna fakulteta bi morala zavzeti strokovna in politična stališča do obstoječega pravnega stanja; biotehniška do kmetijske politike itd. Komunisti bomo morali podvzeti ustrezne pobude za tako aktivnost.

— Komunisti na univerzi moramo še posebej izhajati iz spoznanja, da je pot za graditev samoupravnega, brezpartijskega sistema edino preko organizirane borbe mnenj v okvirih samoupravnega sistema. Razreševanje spoznanih problemov mora potekati javno, strokovno in politično v vseh fazah; to je od spoznavanja preko politične in strokovne razprave, do formiranja zaključkov in njih realizacije.

NEKAJ PREDLOGOV ZA KONKRETNO POLITIČNO ORIENTACIJO KOMUNISTOV NA UNIVERZI

Pri tem še posebej vztrajamo pri tem, da mora biti javnost vseh faz popolna. Rezime vseh rezultatov tako organiziranega razreševanja lahko šele navzven vse elemente, ki so potrebni za stiliziranje dokončnih zaključkov: teoretičnih in praktičnih.

— Poudariti moramo, da komunisti na univerzi nismo pristaši nekega anarhičnega liberalizma v skladu s katerim naj bi tolerirali karkoli. Vztrajamo le na stališču, da je za današnjo stopnjo razvoja ter za intelektualni nivo naše družbe in v njej univerze edina primerna oblika politične borbe: borba mnenj. To se pravi, da borba mnenj ni cilj, ampak sredstvo za iskanje resnice po eni strani ter pot za afirmacijo naših stališč in pogledov po drugi strani. Drugačna demokratična rešitev v okviru samoupravne strukture (ki naj tendira k brezrazredni družbi) sploh ni mogoča.

— Še vedno je v precejšnji meri ustaljena praksa, da smo pri političnem de-

lu v prvi vrsti težili za čim večjo informiranostjo komunistov. To prakso moramo prerasti v tem smislu, da naj nam informiranost pomeni le temeljno postavko na osnovi katere bomo usmerjali naše delo v smislu graditve lastnih stališč. To se pravi, da mora univerza postati ena od osrednjih točk, kjer se bo prevajala znanost in kultura v politiko.

— Še odločneje bomo morali preraščati čisto dvojno pozicijo inteligence. Ta se odraža v tem, da smo v akademskih razpravah za samoupravo, demokracijo, svobodno borbo mnenj itd., kadar pa stanja v takih pogojih ne obvladujemo več, se pa neredko opredeljujemo tudi za tehno-kratsko in birokratsko organizacijo družbe, univerze, javnega življenja itd. Prevladujoče spoznanje bi morala postati opredelitev za funkcionalno in racionalno urejevanje družbe za red v smislu doslednega spoštovanja samoupravnega formirane politike, stališč in sklepov.

— V položaju, ko se materialni položaj univerze tako nevarno slabša, da so v neredkih primerih že ogrožene njene najosnovnejše funkcije, je neizogibna politična nujnost, da smo komunisti univerze na čelu borbe za njegovo ureditev. Ta naša prizadevanja bodo morala biti usmerjena predvsem v dve smeri:

a) v smeri borbe za zagotovitev zadostnih in stabilnih virov finančnih sredstev za univerzo, kar je predpostavka za uspešno realizacijo njenih družbeno definiranih nalog ter za razvoj njene samouprave. Kakšne so gnotne potrebe univerze in kakšne so možnosti ter istočasno tudi zahteve družbe do univerze naj pokaže javna, strokovna in politična razprava. To se pravi, da se ne moremo več strinjati z metodo financiranja, ki bi jo lahko označili z: *stoliko vam lahko damo, vi pa se med sabo zmenite kakor veste in znate*.

b) novo stanje (reforma) zahteva od nas prevrednotenje naših potreb in možnosti tudi navznoter. Univerza bo morala sama izvesti vsebinsko prestrukturiranje nekaterih fakultet, oddelkov, oddelkov, smeri, inštitutov, itd. Nekatere pobude v tem smislu so že v teku. Komunisti pa bomo morali biti tudi v teh procesih na čelu prizadevanj in iskanj novih rešitev. Sicer nas bo pustila za sabo nepolitična in kvazistrokovna stihija, ali pa, kot že nekajkrat doslej, administrativna stihija.

— Komunisti univerze moramo biti na čelu borbe za *sestavo in uveljavitev* najnaprednejše zakonodaje organizacije visokošolskega, srednješolskega in osnovnošolskega študija in šolanja. Primer takega agiranja sta že dali strojna, filozofska in druge fakultete.

— Decentralizacija fakultet v okviru univerze ni bila sama sebi namen, ampak je šele začetek procesa, ki naj nadomesti nekdanjo administrativno strukturo univerze z novo organsko, samoupravno. Ta nova organska integracija univerze, njenih inštitutov bo morala slediti na delovni osnovi.

— Komunisti univerze se moramo zavdati, da bo prava funkcija univerze v družbi realizirana takrat, kadar bo ta kreativna, odgovorna in kritična. Takšna pa bo takrat, kadar bodo te lastnosti značilnost vsakega intelektualca, ki dela v teh ustanovah. Razumljivo je, da bomo morali komunisti prednjačiti v tem smislu. Pri tem je kreativnost, odgovornost in kritičnost mišljena tako na strokovnem kot na družbeno političnem nivoju. To pa bo izvedljivo, kadar bo vsak strokovnjak pred javnostjo odgovarjal za strokovno ekspertizo, politik pa za stališča, ki jih bo uveljavljal. Na takih osnovah bo šele mogoče v praksi uveljavljati osebno odgovornost. To je nemogoče ob anonimnosti idej, stališč in strokovnih utemeljitev. Na univerzi naj se to v prvi vrsti odraža v odnosu univerzitetnih delavcev do lastne strokovnosti in študentov, študentov do študija itd.

*Kadar rabimo izraz univerza, so pri tem mišljene še visoke in višje šole ter akademije.

BETTER DEAD THAN RED

Smo proti vojni. Smo proti vsakomur, kdor jo pričenja in vodi. Smo proti vojni v imenu oblasti, nasilja in izkoriščanja — prav zato podpiramo vse nacionalno osvobodilne boje. Vse zatirane.

Te besede naj ne bi bile fraze: njihova vsebina se je porodila v dnehi, ko je beseda vojna imela na Slovenskem drugačen zven, kot ga ima danes.

Toda tisti časi so daleč. Daleč so zato, ker smo drugačni. Drugačni smo zato, ker živimo drugače. Živeti pomeni proizvajati. Proizvajati več, bolje, ceneje. To so gesla napredka, to je pot, ki nas vodi med razvite, ki nam dviga nacionalni in vsakršni dohodek, ki nam dviga standard — zato, da bi ta visoki standard omogočil proizvajati še več, še bolje, še ceneje...

Toda ta »več, bolje, ceneje« nas vodi le naprej, vodi nas tudi proč od tistih, ki zaostajajo. In kakor smo še včeraj mi z našo lastno nerazvitostjo bili plen razvitih, tako z isto ekonomsko logiko zdaj drugi postajajo naš plen.

Smo proti vojni in vsakomur, kdor jo pričenja. Toda živeti pomeni proizvajati in prodajati, vse ostalo v svetu blagovnih odnosov odpada, ali pa se spreveča v dobrodelnost. Obstoji samo še poslovna morala. Zato nam je razumljivo, da »gospodarsko sodelujemo« s Španijo tudi takrat, kadar ta najbolj dosledno zatira vse oblike svobode in demokracije in javno proglašča totalitarizem. Zato je razumljivo, da proizvajamo za vse in vsakogar, kdor

plača: Planika čevlje za US ARMY (kupite, kupite!). Toda obenem smo proti vojni, ki jo ta ista ameriška armada bojuje v Vietnamu!

Mar smo res proti vojni? Katera naša dejanja govore o tem? (po dejanjih sprašujemo, ker so besede v tisti Evropi, kamor tako ponosno vstopamo, že zdavnaj doživele popolno inflacijo).

V Ljubljani so bili že nekajkrat razobešeni plakati proti vojni v Vietnamu. Toda plakati niso nikdar pričakali naslednjega jutra, ali pa so ga dočakali taki, kot bi prišli iz tiste vojne, o kateri govorijo: Po kosih, raztrgani in umazani. Ker pa so plakati vendarle viseli v Ljubljani, na Trgu revolucije, moramo ugotoviti, da se je vojna razširila tudi v Ljubljano — tisto Ljubljano, ki so ji nekajkrat rekli Bela Ljubljana, nato, kronano z hodočo žico okupacije, Rdeča Ljubljana, in ki s temi dejanji postaja Črna Ljubljana. Kajti lepaki bojujejo svoj boj v črnih ljubljanskih nočeh. Vsaka noč ima svojo moč.

Kadar pa vendar ti plakati vendarle prežive juriš prve noči (kaj pravite, kdo juriša nanje?) in dočakaajo drugo, tedaj so naslednje jutro prelepljeni z gesli: Mar je to vaše plačilo za ameriški kruh, ki ga jeste? In zanimivo, teh gesel nihče ne trga.

Tudi tistega ni odtrgal nihče, ki je sredi bele, bele Ljubljane visel cel dan: BETTER DEAD THAN RED!

Mar smo res proti vojni v Vietnamu?!

OBVESTILO

Zveza študentskih organizacij Ljudske tehnike je začela s fotografiranjem za nove osebne izkaznice. Cena šestim slikam je 5 novih dinarjev. Fotografiramo v prostorih Zveze SOLT, Ljubljana Poljanska 6 vsak ponedeljek od 9. do 12. ure in vsak torek in četrtek od 14 do 17. ure. Po želji fotografiramo tudi za potne liste, vozniška dovoljenja itd.

Upravni odbor študentskega tabora Ankaran
Trg revolucije 1

RAZPISUJE

I. prosta delovna mesta v upravi tabora za sezono 1966

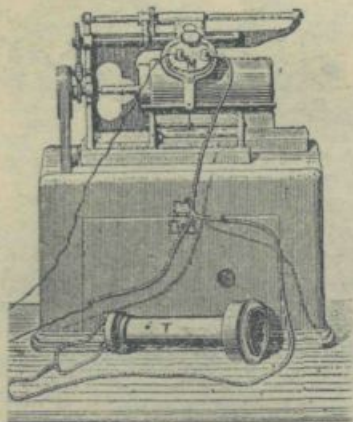
1. receptorja
2. blagajnika
3. ekonoma kuhinje
4. ekonoma posteljnine
5. hišnika
6. 3 natakarje
7. pomožnega receptorja

II. prosto mesto orkestra. Ponudbe sprejemamo 8 dni po objavi razpisa.

Upravni odbor

TRIBUNO UREJAJO:

FRANCE ANZEL (TEHNIČNI UREDNIK), NADEŽDA ČACINOVIC, SPOMENKA HRIBAR, VILIBALD NOVAK (SEKRETAR), MILAN PINTAR, FRANCI PIVEC, DIMITRIJ RUPEL (ODGOVOR. UREDNIK), VLADIMIR VIDMAR.

TRIBUNA — IZDAJA UO ZSJ — UREDNISTVO IN UPRAVA TRG REVOLUCIJE 1/II — TELEFON 21-280 — TEKOCI RACUN 503-8-72 — LETNA NAROCNINA DESET DINARJEV (TISOČ STARIH DINARJEV) — POSAMEZEN IZVOD 40 PAR (40 STARIH DINARJEV) — ROKOPISOV IN FOTOGRAFIJ NE VRACAMO — TISKA ČP DELO, LJUBLJANA, TOMSIČEVA 1, TELEFON 23-522 — POŠTNINA PLAČANA V GOPOVINI

UK ZKS O MATERIALNIH PROBLEMIH VIŠOKEGA ŠOLSTVA

Univerzitetni komite ZKS je dne 19.5.1966 razpravljajal o političnem stanju, ki nastaja na univerzi zaradi neugodnega materialnega položaja. Razpravljajal je tudi o političnih vidikih vpisa. Zaradi pomembnosti stališč povzemamo osnovna.

Gospodarska reforma zahteva od vseh činiteljev našega gospodarskega in družbenega življenja ponovno preverjanje vseh oblik in načinov gospodarjenja pa tudi potrošnje.

Trenutno najostrejši učinki neizbežen (in dolgo odlagan) proces vsklajevanja vseh oblik potrošnje s sredstvi, ki jih za te namene družba zbira z davki. Iluzorno bi bilo pričakovati, da s temi procesi ne bi bil prizadet (vsaj začasno) tudi celoten sistem našega visokega šolstva. Razumljivo in nujno je, da se nastali položaj nemudoma obravnava z vso strpnostjo, prizadetostjo in odgovornostjo. Vsakršno stihijno ali nerazsodno reševanje bi bilo lahko usodno za nadaljnji razvoj visokega šolstva.

Merila, ki so bila sprejeta pred leti kot osnova za financiranje in samoupravno urejanje vseh zadev univerze, so z novo nastalim stanjem okrnjena. Letos je omogočeno le 75 odstotno realiziranje teh meril, kar resno ovira samoupravo ter potiska univerzo nazaj v proračunski položaj.

Intenziviranje študija in znanstveno raziskovalnega dela je tisti doprinos, ki ga od nas terja gospodarska reforma. Zato moramo ponovno preveriti, kako se finančna sredstva uporabljajo znotraj fakultet in znotraj visokega šolstva sploh.

Ugotavljamo, da se je tudi visoko šolstvo v preteklosti razvijalo preveč ekstenzivno. Zato bo nujno potrebno temeljito analizirati celoten sistem visokega šolstva pri nas ter izvesti ustrezne racionalizacije. Vse to pa bo zahtevalo takojšnje angažiranje vseh zainteresiranih faktorjev tako visokega šolstva kot tudi družbe.

Ob tem pa nam mora biti jasno, da racionalizacije ne morejo dati takoj pomembnejših prihrankov. To je možno doseči na višjih šolah šele v dveh, na fakultetah itd. pa v štirih letih. Kakršne koli spremembe (npr. zaposlenih) bi takoj lahko dosegli le na nezakonit in protiustaven način, kar pa je nemogoče.

Ugotavljamo, da se nahajajo v nezavidljivem materialnem položaju tudi nekatere take fakultete, katerih družbeno spoznana potrebnost je nesporna

(npr. strojna, filozofska itd.). Zato smatramo, da bo potrebno v bodoče izvršiti ugodnejšo prerazporeditev sredstev, ki jih družba zajema, tako, da bodo ta področja udeležena v večjem delu. To je tem bolj potrebno, ker se prav tu vzgajajo strokovnjaki, ki se bodo zaposlevali v proizvodnji. Ta pa vse bolj čuti pritisk razvitejših tehnologij in razvitejših znanj, s katerimi se srečuje pri vključevanju v mednarodno delitev dela.

Univerzitetni komite ZK smatra, da je v letošnjem letu nujno potrebno vsaj ohraniti dosežen nivo osebnih dohodkov. V bodoče pa se bo treba boriti za enak porast, kakršen bo dosegan izven univerze, pa tudi za še višje osebne dohodke (kot so izven univerze) v skladu z resnično družbeno vrednostjo tega dela.

Dalje ugotavljamo, da kvote, potrebne za operativne izdatke in osebne dohodke letos ni mogoče zmanjšati (ta je praktično konstantna ne glede na trenutno število študentov itd.).

Vsa zmanjševanja zadevajo torej funkcionalne izdatke, vendar nikakor ne bi smeli pristati na zmanjšanje pod tisti minimum, ki je potreben za obstoj stroke in nemoten pedagoški proces. Fakultete in univerza v celoti bodo morale izdelati o tem konkretne analize ter jih predložiti skladu za šolstvo in drugim družbeno političnim institucijam.

Cimpreje bi bilo treba razčistiti, katere stroke in smeri so soglasno družbeno potrebne in utemeljene, ter razprava o njih obstoju ni potrebna. Za tiste pa, ki niso nujno potrebne ali pa predimenzionirane, pa bi bilo treba takoj proučiti ali naj se:

1. letos sploh razpiše vpis
2. ne vrši elekcija učiteljev.

V nadaljnji razpravi o političnih aspektih vpisa na univerze je Univerzitetni komite ZKS potrdil stališče, formirano na lanskoletni konferenci ZK.

Komunisti smo se že takrat odločili, da bomo podpirali sistem: pomoči univerze s svetovanjem v srednjih šolah; svetovalnimi izpiti brez sankcij; selekcijo v prvih semestrih. Z ozirom na težak položaj fakultet glede prostorov ter ustavne pravice do študija pod enakimi pogoji menimo, da je tako stališče edino sprejemljivo za univerzo in mlade generacije.

Univerzitetni komite ZKS smatra, da naj bodo komunisti na vseh fakultetah, visokih in višjih šolah ter akademijah iniciatorji razprav o teh vprašanjih. Borijo naj se za ostvareitev teh stališč.

MARKO POGAČNIK

Vsega sem zmožen in vse me napolnjuje z grozo

Naslov, ki smo ga zapisali, že sam po sebi povsem določno opozarja na notranja razmerja in dramatično strukturo igre Petra Weissa *Zasledovanje in usmrtilcev Jeana Paula Marata* (»v uprizoritvi igravske skupine charentonskega zavetišča po navodilih gospoda de Sade«), ki jo zdaj igrajo v Drami, ne dotika pa se hkrati tudi temeljnih dimenzij ljubljanske postavitve. Pri tem naslov kajpa ne vsebuje nikakršnih vrednostnih kriterijev, saj niti v Weissovem besedilu niti v režiji Mileta Koruna ne gre za vprašanje, kdo ima bolj prav — de Sade ali Marat. Resnična sta prvi in drugi, in to je dovolj. Vprašanje valorizacije se lahko postavlja politični interpretaciji, ki pa je, mislim, v osnovi zaprta vsebinskemu bistvu drame. Nivo politike je sicer nujno nivo resničnosti, saj so tudi pri Weissu Sadove in Maratove eksistencialije v temelju zreducirane na politične razsežnosti, vendar pa je v prvi vrsti pomembno to, da njihova skupna zveza, torej njun odnošaj, politiko v samem jedru presega ter se s tem vzdiguje iz politike v zgodovino. To pomeni, da se je ob dialogu med de Sadom in Maratom mogoče pogovarjati le o tisti človeški usodi, ki je v isti meri lasti svobodnega dejanja in neke temeljne človeške ujetosti v objektivni, od človekove svobodne volje neodvisni, samodejni red stvari v svetu in odnošajev med njimi, torej ne-svobode. In šele ta povezanost je nivo usode in tragike, nivo zgodovine, saj je v njej hkrati politična polemika in transcendenca, pamet in norost, družbenost in posameznost, svoboda in tujstvo itn. — je tedaj dilema, ki je v osnovi nerazrešljiva in ki je nanjo treba kot na nerazrešljivo tudi v začetku pristati, saj ponazarja celoto zgodovinskega. To pomeni, da je vse, kar je bilo resnično, bilo tudi razumno, pa naj je stalo na tej ali oni strani odnošaja. Resničen je odnošaj kot celota v njem prisotnih in udeleženi stališč. Zgodovinski je tedaj lahko edinole odnošaj, spraševanje po trdnih in zanesljivih vrednostnih kriterijih ob posameznih stališčih pa docela politično in praktično, saj se v osnovi zapira pred celoto odnošaja se pravi pred objektivnostjo in stvarnostjo bivanja kot neukinljive in celostne človeške prisotnosti v svetu.

Zgodovina je kot proces znamenje te objektivnosti, neukinljivosti in totalnosti, čeprav je ta proces v svojem temelju praktičističen in političen in čeprav je človeško življenje ena sama, nepretrgana vrsta valorizacij in sodb. Totaliteto sveta odkrivamo v vrsti različnih sodb in kopičenju različnih politik in praktičizmov kot celoti. V njej je mogoče na nek način opravičiti in utemeljiti sleherni od posameznih različic. Vse hkrati imajo in nimajo svoj prav. Gle dati je treba to hkratnost, v kateri je celota nekega bivanja in njegova objektivnost, se pravi resničnost. Prakticizem je in ni linija najmanjšega odpora. S tem, ko trdim, da imam svoj prav jaz in v imenu tega prav pobijem svojega nasprotnika — in to je praviloma vsak dan potrebno —, potrdim svoj prav in ga hkrati tudi zanikam, kakor sem potrdil in zanikal tudi svojega nasprotnika; ukinil sem namreč različnost, posebnost in izvirnost svoje sodbe v odnosu do njegove; sodim lahko le, če ta različnost je, in šele v različnosti in izdiferenciranosti lahko odkrivam tudi totaliteto, saj se mi lahko svet v resnici odpira šele skozi njo. Bog oziroma idealni model, ki bi, v istosmerjalni in totalizirani v pomirljivo in srečno občestvo ljudi, naj se prikazuje v takšni ali drugačni podobi, bodisi kot princip religioznosti bodisi kot princip partijnosti, je — kot kažejo prilike in skušnje — mrtev v ljudeh samih kot posebnostih in v svetu kot njihovi celoti, ter s tem diferenciran v brezštevilnih vrednostnih različicah. Njihova celota je svet in celota njihovega medsebojnega interesnega spopada nja zgodovina.

Morda smo segli čez konkretni okvir Weissove drame, čeprav se besedilo v kontekstu opredeljuje za taisto metafiziko, kot smo jo zarisali zgoraj. Na eni strani stoji marki de Sade, na drugi Marat, tu morala absolutnega dvoma in čistega, nad socialno prakso obupanega intelektualizma, tam princip učinkovitega revolucionarstva dejanja in krvi, ki pa praksa neprenehoma deformira njegovo realizacijo. Marat sam pravi nekje v drami takole: »...marsikdo izmed tistih ki so bili z nami v začetku / se spet spogleduje s starim bliščem / in zdaj je očitno / da je šlo revoluciji / le za koristi trgovcev in kramarjev.« Potem izreče de Sade popolno anatemo nad vsakršno revolucionarno spremembo sveta: »Požvižgam se na to gibanje množic / ki se vrtili v krogu (...) Verujem le vase.« Vendar ne gre za to, da bi bila Maratova eksistencialna maksima — »Molku narave postavim nasproti dejanje (...) in proglasim nekatere stvari za napačne / se jih lotim da jih sprememim in zboljšam« — do kraja zanikana ter nadomeščena z neko drugo maksimo ali da bi bila prevaleto rizirana. Preveč je živa, saj scela zaobjema neko človeško življenje. Petru Weissu gre za celoto prežemanja dveh ekstremnih pa enako temeljnih eksistencialnih principov, ki ju predstavljata oba udeležena polemike v njegovi drami. Tu nekje je iskati tudi Weissovo pisateljsko izhodišče.

Vendar je omenjeno izhodišče potrebno opredeliti še z eno bistveno razsežnostjo. Vprašati se je namreč treba, komu je v dialogu dana prednost prvega udarca, saj se po njem očitno ravna ves nadaljnji potek. Vprašati se je tedaj treba po sami zamisli dialoga. Šele skozi ta začetek je mogoče analizirati avtorjev odnos do problematike. Če smo namreč rekli, da je pisateljsko izhodišče omenjanega besedila v potrebi po objektivizaciji snovi, zrenju v svet, kakršen je, ne da bi bila nad njim hkrati izrekana sodba ali da bi bil apriori razdeljen v dobre pa slabe ljudi, potem smo pravzaprav povedali le ono, kar v osnovi zaznamuje tako imenovano »realistično« literaturo brez kakšne posebne »tendence«, s tem pa priznali tudi na neko »idealno« književnost, s katero je treba vse ostalo pisanje le primerjati in potem preprosto soditi nad njim. To pa je, če natanko premislimo, nivo politike in prakticizma, torej raven neobjektivnosti. Nivo je morda ustrezen, kdo naj to natanko ve, zdi pa se nam v primeru Marata nezadosten. Peter Weiss namreč takoiimenovano »realistično« literaturo presega. Zanima nas seveda, kje — to pa spet pomeni, da se sprašujemo po vsebini, notranji napetosti in strukturi sil v njegovem besedilu — po tisti posebnosti, ki dviga njegovo »realistično« pisateljsko izhodišče nad literaturo svojega

MARKI DE SADE PROTI JEANU PAULU MARATU

tipa, kakor jo poznamo iz preteklosti. Resnična je kajpa spet ena in druga literatura, saj obe konstituirata prostor in prostor spet omogoči obe. — Najprej se je torej potrebno spraševati po prostoru in potem po zamisli njegove analize, po prvem udarcu in polemiki ali dialogu med de Sadom in Maratom.

— Petru Weissu, nemškemu Židu, ki živi od leta 1939 v emigraciji na Švedske, je literatura namreč v prvi vrsti pričevanje dejanja. Principi brechtovske dramaturgije, ki stoje v ospredju njegovega gledališkega naziranja in dramaturške prakse, so zgubili tisto trdnost in zanesljivost meril, ki je Brechtu omogočala dramatično kot poduk, kot agitacijo po spremembi in revolucioniranju sveta. Temelj Weissovega dramatičnega prostora je tedaj v razpadu tistega sveta, ki je zanj »agitiral« Brecht, v razpadu vrednostnih meril ter nazadnje v edini možnosti, ki še ostane literaturi in gledališču: analiza sveta oziroma konkretnega eksistencialnega prostora in pričevanje o njem brez vsakršnega realizatorskega projekta. Porušil se je tudi osrednji steber Brechtove dramaturgije, prizadevanja s takoiimenovanim *Verfremdungseffekt* po deziluzionističnem, neposredno angažirajočem in sentimentalno osvobojenem teatru. Weissu je ostala brechtovska racionalistična in poetična nota, deziluzionistična prizadevanja pa je zamenjala sinteza — V-efetka in starega iluzionističnega teatra, se pravi, stališče, za katerega se je v gledališču Brecht zavzemal, in stališče, ki ga je v gledališču pobijal.

Prva raven je iluzionistična: na gledališkem odru se rekonstruira neko avtentično zgodovinsko dogajanje z vsi potrebno natančnostjo in vernostjo. Kakor je Weissov sodobnik in somišljenik s svojimi dialogi *V zadevi Roberta Oppenheimerja* (uprizorja jih Mestno gledališče ljubljansko) rekonstruiral dogajanje pradž ameriško komisijo za atomska vprašanja, ko se je šlo za poročstvo državne varnosti fiziku Oppenheimerju, tako je Peter Weiss v *Maratu* obnovil milje charentonskega zavetišča, v katerem je bil od leta 1801 do svoje smrti 1814. interniran marki Alphonse de Sade. V charentonsko umobolnico so namreč zapirali tudi »take ljudi, ki niso bili duševno bolni, a so se s svojim vedenjem v družbi onemogočili. V tem zavodu so bili zaprti ljudje, ki so zagrešili take stvari, za katere ni bilo spodobno, da se jih obravnava na javnih sodnijskih razpravah, pa tudi ljudje, ki so jih prijeli zaradi hudih političnih prestopkov«, kakor pojasnjuje svojo rekonstrukcijo sam avtor v Gledališkem listu. Svojevrstna in popolna družbena izolacija, ki jo v Charentonu med drugimi preživljal de Sade, nikakor ne pomeni tudi njegove družbene eks-komunikacije, saj je umobolniška ječa le posledica nekaterih njegovih socialnih stališč, posledica, ki do kraja jasno razkrije in potencira njegov — v temelju goli in čisti intelektualistični — družbeni status. Norišnica tedaj ni prisposoba sveta, v katerem je vse mogoče in kjer je sleherni beseda lahko težka ali pa povsem brez teže, kjer je vse hkrati resnično in neresnično, pač pa predstavlja tisti rob neke družbe in njenih moralno-političnih dogovorov, kjer so po logiki in posledicah tistih dogovorov stvari priglane do absurda, da bi postale jasnejše in razvidnejše, do kraja priglane in razvite — rob, kjer stvari in njihovih posledic ni mogoče reševati več po »normalni« družbeni poti in kjer je v osnovi ukinjena možnost vsakršnega kompromisa in ponovnega, rehabilitacijskega prilagajanja ali avtokritike. Spor z družbo je tu dokončen in enkrat za vselej nerazrešljiv. To je grotesken svet množice bolnikov in obsojencev, kjer se pamet in norost, bolezen in zdravje zlivata v eno, in znotraj katerega niti za prvo niti za drugo ni več kriterijev. Merila in sodbe prihajajo od zunaj, iz tistega sveta, ki si je Charenton izmislil ter se konstituiral tudi ob njem.

Druga plast drame je deziluzionistična igra v igri, ki jo v umobolnici uprizori marki de Sade in ki prikazuje žalostno smrt revolucionarja Jeana Paula Marata pod bodalom kontrarevolucionarke Charlotte Cordayeve. Tu se odrska iluzija in zgodovinska rekonstrukcija končata. V že omenjenem Weissovem spisu *Pripombe k zgodovinskemu ozadju naše igre* stoji namreč tudi tole pojasnilo: Sadov »odnos do Marata, kakršnega prikazujemo v tej igri, je popolnoma izmišljen in izhaja le iz enega samega resničnega dejstva, da je Sade govoril na Maratovi pogrebni svečanosti...« Spet pa je Marat, kakor ga prikazuje Weissova igra avtentičen, saj so razen njegove kožne bolezni, ki je zaradi nje mnogo časa presedel v banji, tudi njegovi dialogi rekonstruirani po stališčih, razkritih v njegovih avtentičnih spisih. — Igro, ki je o njej govora, igrajo bolniki charentonskega zavetišča, vanjo se v bistvenimi dialogi in sodbami vključuje tudi njen avtor in režiser de Sade, tako da je po svoji strukturi pravzaprav polemika med njim in Maratom.

Vprašati se je treba, kaj pomeni sinteza obeh temeljnih dramaturških stališč, razodeta v besedilu Petra Weissa: takoiimenovanega »dramatičnega« in »epičnega« v gledališču. Da gre za sintezo, dokazuje že to, da je eno in drugo stališče zelo težko razmejiti: avtentično okolje umobolnice je pogoj, da

se lahko vključimo v njegovo bistveno igro, v epsko, deziluzionistično, glumaško obnovo Maratove usmrtnice. Pomembno je oboje v enaki meri. Prednost prvega udarca je mogoče v enaki meri po brechtovsko pripisati avtorju kot rekonstruktorju ter de Sadu kot prvemu akterju rekonstrukcije, kako se postavlja *proti Jeanu Paulu Maratu*. De Sade je kot avtor igre v igri in kot njen igravec v resnici prvi akter v njej, Marat, katerega konec je znan od vsega začetka, pa le bolj ali manj negibno ter brezmočno ujet v usodo, ne da bi mogel karkoli storiti zoper njo. De Sade je v odnosu do dramskega dejanja svoboden, Marat ujet vanj. Vendar je v bistvu ujet tudi de Sade, saj je izoliran v umobolnici — ječi in je tudi njegova igra sama le izhod v sili. Njegova celota se v celoti izčrpa v čisti igri, v čistem intelektualističnem dejanju, ki ga kot sintezo avtentičnega dejanja in rekonstrukcije lahko osmislimo edinole nekdo tretji, tisti, ki v njej sploh ne sodeluje in se v njej ne opredeljuje, ampak pušča stvarjem njihov logični, samodejni tok. In to je avtor Peter Weiss sam. V njegovem osmišljanju njegove lastne in hkrati tuje — rekonstruirane — igre, v puščanju odprtih vrat, v objektivizmu in neopredeljenosti ter odprtosti proti celoti problematike sta presežena tako Brecht kot standardna »realistična« literatura kot odsev neke zgodovine. Celoten spet med de Sadom in Maratom je zasnovan na podoku in prestižnem spopadu enega eksistencialnega principa z drugim, zasnovan tedaj na *izidu* njune polemike. Rezultat pa je lahko edinole nič: niti de Sade niti Marat nimata in hkrati imata prav. Ena in druga koncepcija sveta je in ni sprejemljiva, obe pa — vsaka po svoje — konstituirata svet, svet šele skoz obe koncepciji je. Zato Weissova drama ne more biti drama poduka, ne more biti Lehrdrammatik, čeprav je projektirana v to smer. Zato je to drama *udeležbe* v dialogu in zato se gledavec na koncu ne more odločiti niti za eno in drugo stran dialoga, kakor bi se po njegovi — na zunaj praktičistični — strukturi moral: argumenti de Sade in Marata pa so enakovredni. Odločiti se za enega izmed njiju bi bilo čisto politično dejanje, akt opredelitve, ki pa je v celotnem poteku drame neprenehoma anatemizirano in ki iz te krize tudi raste. V imenu česa je anatemizirano — tega ni mogoče vedeti. Struktura sveta, ki jo živimo, je politična, ujeti smo med različne politike, opredeljeni smo — sveta pa ni mogoče zanikati. Mogoče je edinole živeti v tem svetu. Biti prisoten — tako v opredeljevanju kot v praktičističnem odločevanju, imeti roke krvave do komolcev, kakor neke pravi Sartrov hoederer, pomeni, da ni mogoče živeti celote sveta, ampak le nekatere njegovih konstituant. Prebiti se do celote sveta pomeni spoznati njegovo dilematičnost. V tem je morda edino možno končno spoznanje ob Weissovem diaputu in njegova edina možna miselna totalizacija, ki jo avtor neprenehoma izživa, ne da bi jo kdaj mogel do kraja izžvati.

Avtor si namreč — skupaj s svojim de Sadom — neprestano prizadeva odkriti rešitev, hkrati pa neprestano pristaja na njen nič. Maratova figura je linearna in prav v tej svoji čistosti tudi znamenje edino možje, ravne in dosledne socialne akcije. De Sade je zapletenejši, saj se s svojimi eksistencialnimi spoznanji postavlja po robu tako stari družbi kot tudi tisti, ki bi si jo želel Marat, ter poskuša afirmirati raven čiste izdvojenosti in neodvisnosti, molka in subjektivizma, ne da bi seveda vse to mogel realizirati, saj ga bivanje samo neprestano tira v dialog s svetom, v polemiko z njim; po tej plati predstavlja samo proti-stališče Maratu, saj ne-stališče ne more postati, ravno tako ne celota sveta. Anatema nad Maratovo revolucijo kot najintenzivnejšim socialnim angažmajem ne vodi nikamor. Mogoče se je revoluciji upreti, ampak to spet nič ne pomeni:

»in zdaj Marat / zdaj vidim / kam vodi / ta revolucija / k shiranju posameznika / k utapljanju v enoličnost / k odmiranju razsodnosti / k samozataji / k smrtonosni oslavitvi / pod državo / katere tvorba neizmerno daleč / oddaljena od vsakega posameznika / in je ni mogoče več napasti / jaz ne pripadam nikomur več...«

Polemika jo konstituirata in potrjuje. V molku se ni mogoče zapreti. Večnih in trdnih stvari ni. Stisko, ki se rojeva iz temeljne dileme sveta, je pomo-goče razrešiti edinole s smrtjo. Smrt je edini živi bog. Vse človeško življenje se giblje v smeri, ki bi hotela to spoznanje razveljaviti. Zato lahko de Sade tik pred Maratovo smrtjo pove tole:

»Marat / kaj so vsi pamfleti in govori / proti tej / ki stoji tukaj in hoče k tebi / da te poljubi in objame (...) Pogled / tukaj stoji / z golimi prsi pod tanko ruto / nemara ima pri sebi nož / da z njim razvname ljubezensko igro...«

Marat pade pod nožem Charlotte Cordayeve, de Sade pa ostane sam, praznih rok, niti sebi ne pripada več. Tudi tisto spoznanje, ki ga je izrekel že v začetku igre, je potrjeno — vsaj zanj. Smrt stvari sicer zbriše, cene pa jim ne podeli: »Vsaka smrt tudi najokrutnejša / utone v popolni ravnodušnosti narave (...) nobena lepa individualna smrt / se ne pokaže več našim očem / le še anonimno razvrednoteno umiranje / ki bi vanj lahko pognali cele narode / s hladno preračunljivostjo.« Tu sta Marat in Sade dokončno izravnana. Utonila sta v »razvrednoten« množici charentonske umogolnice in njene-ga gledališča: bolnikov, štirih ljudskih lumpenproletariziranih pevcev, napovedovavca, igravcev itn. Tudi direktor zavetišča, gospod Goulmier spada zraven, čeprav je imel oblast in cenzuro v rokah. To pa pravzaprav tudi ne razrešuje in ne pomeni nič.

Ta nič stoji v finalu Weissove drame.

*

Vsaj na rob tega premišljanja je potrebno napisati še nekaj opomb k predstavi. Temeljno uprizoritveno vprašanje *Zasledovanje in usmrtilcev Jeana Paula Marata* tiči, mislim, v dramaturškem problemu, kako razmejiti avtentičen svet charentonskega zavetišča z de Sadovo igro in kako pri tem ohraniti tako idejno moč njegovih dialogov kot tudi njihovo konkretno vlogo v umobolniškem ambientu. Z drugimi besedami: to pomeni, da je temeljni problem uprizoritve v razmerju med avtentično igro ter deziluzionistično igro v igri. Poudarek na eni ali na

(Nadaljevanje na 13. strani)

Na zalogi imamo

vedno VSE VRSTE SUŽENJ:
BRHKE MULATKE
SLADKE INDIJANKE
STRASTNE ČRNKE
MLADE ESKIMKE
MLADE POLINEZIJSKE
ZA IZBIRČNE IMAMO SLASTNO

BELO BLAGO

MLADE ARMENKE
BELOPOLTE ARABKE
HITRE MADŽARICE
CVETOČE PARIŽ ANKE
IN
STARE SLOVENKE

Prodajemo tudi na obrokel

Oglejte si naše izložbe!

Po najnižjih cenah!

bogdan gradišnik
branko gradišnik
aleš kermavner
milenko matanović
dušan merhar

STE NESREČNI ?
SE DOUGOČASITE ?
VAS ZANIČUJEJO ?
TRPITE ?

POSLUŽITE SE EDINEGA SREDSTVA, KI NI NIKDAR ZATAJILO !
SAMOMORA !

S SAMOMOROM NOVIM USPEHOM NAPROTI !
SAMOMOR PRINAŠA RADOŠČ V DRUŽINO !
DRUŽABNI UGLED BOSTE DOSEGLI LE S SAMOMOROM !
PRAVO UŽIVANJE JE UŽIVANJE V SAMOMORU !
BREZ SAMOMORA NE BOSTE SREČNI V ŽIVLJENJU !

ZATO NE POMISLJAJTE !
NABAVITE SI VRV "HREPENENJE" IN VAŠIH NUK BO KONEC !
PROTI USODI NAJBOLJ POMAGA VRV "HREPENENJE" !
POPOJN USPEH LE Z VRVJO "HREPENENJE" !
NAJLEPŠE DARILLO TISTIM, KI JIH LJUBITE : VRV "HREPENENJE" !
NA POT V SMRT NIKDAR BREZ VRVI "HREPENENJE" !
ZA EFEKTEN KONEC SAKO VRV "HREPENENJE" !

ESTETSKA DOGNANOST !
MEDNARODNI RENOME !
BOGATA IZBIRA !
IZREDNO UDOBJE !
KVALITETNA SMRT !

OBKUPITE SE NA PODJETJE : " SMRT AND CO. "

my generation

huliganova izpoved

brezglavo ljubezniv je bil stvarnik
ko je iz domačega tobaka zvil človeka
in ga zalučal čim dalj od sebe
ker se mu ni hotelo prižgati

ozri se kamorkoli v pripravljenosti
da je mnogo laže zasaditi nož v hrbet
premisleki so izguba časa
razpni se v premišljevanju o biti in nič
obvisel boš nad prepadom na vrvi
ki se ne bo hotela utrgati
osvobodi se pritiska pojma svobode
in svoboden boš
pomisli na vse kipe namesto katerih bi
lahko postavili otroške vrtce da ne bi
bilo treba malim capljati po ulicah
izkriči se na hitro ravno to hočejo
potem boš vsaj imel mir
ostriži se dolgolasi upornik
laže se boš uprl po normalni poti
misliš da mi je treba razbiti gobec
prav imaš prijatelj
zgnij vsakršen umik in se obrni proti severu
ali jugu a ne proti obema handžar handžar
nariši dva popolnoma enaka lika
jokal boš od besa razpusti
mesec luno moon in kar je še podobnih oslarij
raztovori osla ne nisem hotel zaliti
pristanem na stranišni papir prijatelji
samo po en verz na list da se ljudje
ne prenapnejo razumete
to je pa res čudno zastoj se trudite da bi
razumeli pa še tega ne razumete
pazite da vam moja teta ne vsili biskvita
prav boste pa shakeali
kje ste zdaj vi ki ste komponirali popevke
o enakosti imam pa že raje i want stones
in podobne parole
ob stonesih padajo v ekstazo tisoči koliko pa
ob predsedniku johnsonu samo dokaz bi rad
da je vaša generacija resničnejša od naše
da ste preživeli vojno mi ne pomeni nič
ste imeli pač srečo da je bila klasična
da smo najbolj svobodni pa stavim življenje
celo z njegovim veličanstvom jv ker vem
da še ni slišal za barry mc guirea
v senci starega hrasta sem se utrudil
premišljeval sem o vsem mogočem najbolj pa
o jabolkah zato da sem potem lahko zaspal
in sanjal da me križajo
in da se švedi upirajo zaradi previsokega standarda
naveličal sem se ljudem deliti nauke no ja
od smeha jih ne morem več
ali nas je malo zato ker smo primitivci
ali smo primitivci zato ker nas je malo
to ni vprašanje
mi kot majhen narod moramo razviti vse superlative
prepevamo mrzlica pa čaka na svoj čas
premalo drobiža so mi vrnili a vrnil se bom
jaz z najemniško vojsko in se grozno maščeval
tako poje moja domovina
mitridatov sin farnak in trije dnevi cesar kerle
nikoli si ne bi mislila kako srčkan je v spodnjicah
stojijo pred barom opero in prepevajo
spet so se ga nažrli pa ga serjejo cipakljni
naredil sem dolg seznam komaj bom prišel do konca
saj to je akutna behavost kitaro ima pa vedno isto
tataratm tataratm tataratm itd
sicer zna pa pevski izrodek od škorpionov
tudi samo prvo kitico pesem je satisfaction
zato pa se potruji in jo odtuli štirikrat
ampak vseeno vzkipljiv videz in zaničljive pege
so stvari ki jih še nekako spoštujem
kakšna sramota za blato ko se vse ostale stvari
pogrezajo vanj
zakaj niste držali gobcev
zdaj je začel eksperimentirati
trm tara tara trm taratm o fantje norci
men tist glasbeno blazno ugaja
se pravi blasbeno
behalo mk najhuje v življenju se je blamiral
ko je hotel z ного privzdigniti mizo
pa se mu je sezula kopačka
nori ste pustite nas dalje otroci umirajo
in z dreves padajo zelene veje
kot da bi zamenjali točno opoldne in ljubezen popoldne
kot da bi v torek premišljevali o ponedeljku
ali v sredo o četrtku
pustite nas dalje
potniki pomaknite se proti izhodu
je rekla smrt
včasih so bili še drugi izhodi
no pa dajmo kaj nam pa morejo
nič jasno pa tudi mi njim nič
kam vsi tako divjajo
prasci preobjedli so se pampadukta zdaj pa rigajo
ljubijo negotovost ki jim jo nudi hitrost
negotov sam od sebe to je druga pesem
jaz sam se že počutim kot žvaruna
kaj te je prineslo angel moj
nese nas nese ljudje to je korupcija
tako poje moja domovina
prišlo je že do tega da dreves ne bomo
sekali ampak pulili
pol ure sem čakal potem pa je prišla
njena prijateljica
nehajte že enkrat s temi smešnimi poskusi zafrkavanja
in spet mi pripovedujete kaj naj delam
samo zato da bi bil čim bolj podoben vam
pa to so zame prastare šale
letošnje poletje bo izredno vroče
vsi meteorologi se strinjajo
tako poje moja domovina
hey hey hey
that s what i say

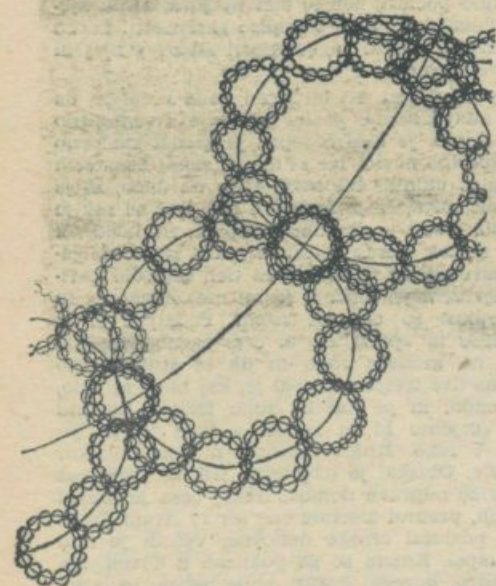
iskanje

Kričati stokati jokati kam
zdaj ne vem kam
bil je prepad kam
vse je prepozno kam

Tja kjer je sonce zahaja ali se vzdigne
in morski prašički jezdijo na metli
piščali fruli
včasih na frulo tudi zafrulijo
tja kjer je mraz kjer bom iskal algice
če bo potrebno
vem da jih ni ni važno
naprej za piščaljo

Šel bom tja kjer njegova senca topi ledenike
šel bom tja kjer je sončnično seme
šel bom v morske kaplje
šel bom v polarni sij
šel bom v ptičja gnezda pogledat
kje se skriva
in če ga ne najdem bom vedel

Prehodil sem pusto zemljo in preplaval reko
brez pogleda
močvirje gora gozd dolina
polje potok polje potok
tam sem začutil
a ni ga bilo odšel je
lačen sem šel naprej
čeprav so me nasitili
dobri
za njim sem šel v podarjenih škornjih
sedaj sem imel njegove sledove
nisem se opil
potok polje potok polje
dolina gozd gora močvirje reka
in v pusti zemlji sem zagledal njegov hrbet
bil je hrbet
tekel sem za njim in padal v njegove stopinje
ni kamnov
gledal sem za njim in vpil
približal sem se mu na korak
in zajokal od svetlobe
obrnil se je in me posadil
na dlan
potopil sem se veletok
frula

brez

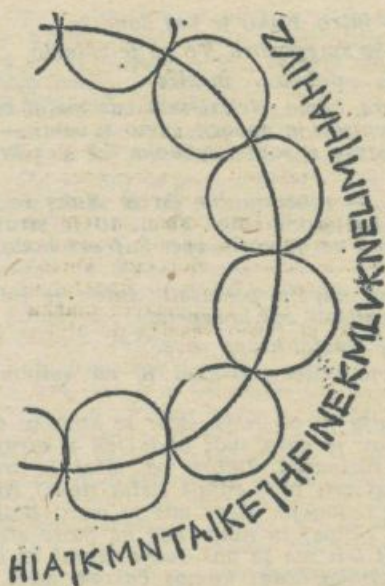
solza je basen
krik srobot
veselje klenega žita
veter strasti
nemost vedenja

solza krizanteme na krsti
solza borovničnih jagod
solza diamantov pohlepa

nemoč utopljenec
solza oblaka
mit nastanka sveta
solza oblaka
kratkovidnost zlobe

oblaki oblaki
dež

So govorili
So govorili
So govorili
So govorili

enfant terrible

I.
smešni ste
občudujete vodomete
poslušate plošče
se krohočete nekrologom
hodite v kino
igrate tarok

smešni ste
sodrga
razbijate
kritizirate
umirate
pijančujete
od mrtvih vstajate

smešni ste neosveščenci
pojdite se solit

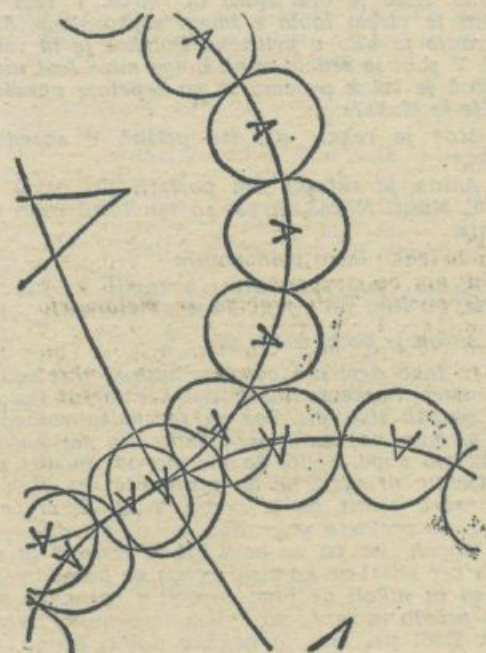
II.
kadar sem sebi odveč
kadar se šalim
kadar sem trezen
kadar crkavam
me pustite

pustite me
družbeno se ne uveljavljam
sem proti črni borzi

izjavljam
sem
puntar proti puntarstvu
kaplja v sodu
kritika kritike
in vi
zame ste
filoksere
ki mi odjedate
moj vsakdanji kruh

DISCENDO DISCIMUS
kje si o omega
in kje ti lapis philosophorum
čemu mi bo slava
se grem že raje paleontologa
raziskovat preživele antropoide

o rentniki imena dedov
čemu teorije vaših vnukov
kar je je idiotizem
zakaj ne jodlam
verzov svoje odisejade
!
kar je danes zlata bodočnost
bo jutri smešna sedanost
in pojutrišnjem temna preteklost

alešu

SOMETIMES I FEEL LIKE A MOTHERLESS CHILD ...
včasih zavest prgišče bojazni
top udarec in duh cipres
včasih obup kot kamen
včasih nič ker ni in ne-bo
nikoli nikoli solza nikoli več neponovljivega
nikoli ničesar nikar

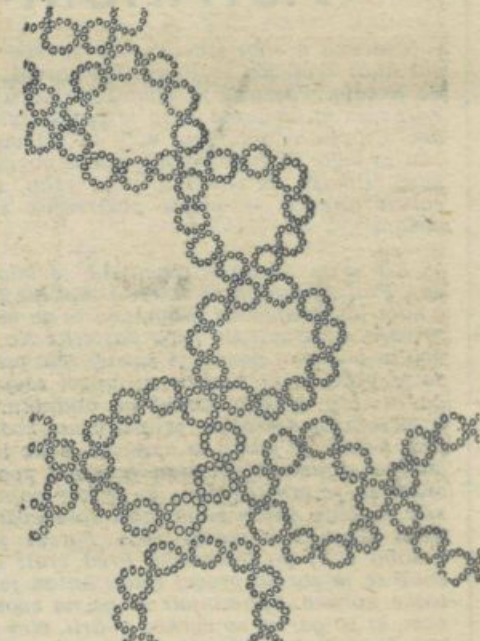
... A LONG WAYS FROM HOME ...
daleč za nami pepel isker
daleč svetloba po E je MC kvadrat
daleč osivele rogovile daleč čustva nepripadnosti
tu fraze tu solze
tu bližina spomina
tu ... tu ...

... SOMETIMES I FEEL LIKE I'VE NEVER BEEN BORN ...
čutnost individuumov in val v neskončnem
bolečina v votlem in ogenj spomina
duh družbe statika zgradbe škripčevje in vrv
blesk drobec stekla v blatu razuma

... I KNOW MY TIME AIN'T LONG ...
čas sapice čas hurikana
čas molka miru in zmot in trpljenja
udarec na spomenik udarec na čas
udarec ... udarec ...
ne sprejemam
ne dajem

... SOMETIMES I FEEL LIKE I'M ALMOST GONE ...
nikar nikoli ničesar
zaprta knjiga neošljen svinčnik
povsod skale morja-obupa
TEGA NI TREBA SE VAM
tega ni treba ...
... ni treba ...
... treba ...

... A LONG WAYS FROM HOME
da
teče in ne
da
boj nasprotij v enotnosti
da
pljunek v morje
NE
vrnitev
SAYONARA udarci
SAYONARA čast
SAYONARA spomin
SAYONARA SAYONARA ...

kaj je slovenska (o)

KREPOST
Neprevrtnjen smetnjak

AKTIVNOST
Reševanje križank v cirilici

KULTURA
Britje kaktusovih bodic

DUSEBRIZNIŠTVO
Kozel v Ljubljani — pardon, v raj

SREČA
Biti ali iti se Stare Slovane

KRITIKA
Gospod Josip Vidmar strga korenček

POLITIKA
Pa me ja ne zafrkavate?!

ali
Pretirano skopuštvu s toaletnim papirjem

BASEN
Bik vpraša Kravo:
— Veš kaj pomeni molsti koga?
Krava Biku:
— Vem!
Morala: Cigarete Drava so po sto dinarjev.

MARKI DE SADE

(Nadaljevanje s 4. strani)

drugi platí utegne porušiti osnovno ravnovesje Weissovega besedila, kakor bi ga porušil poudarek na eni od obeh prvih vlog.

Režiser Mile Korun se je po svoji gledališki naravnosti odločil, da bo igro uprizoril predvsem z vidika umobolnice, se pravi, da je v prvi vrsti gradil na domiselni groteskni in spektakularni rekonstrukciji charentonskega kopališča, kamor je postavljeno dogajanje. Rekonstrukcijo je opravil z vsem potrebnim in nepotrebnim (tudi kičastim) grotesknim barokom — v mizansceni, kretnji, rekvizitih, kostumu, zvočni kulisi. (Ustrezno razčlenjeno prizorišče je delo arh. Steve Jovanovića, živopisni glumaški kostumi pa Alenke Bartlove.) Vsa ta živopisnost pa je seveda imela za posledico to, da je bila de Sadova »uprizoritev« docela depasirana in zamegljena, vsebinsko jedro pa se je prestrukturiralo, kot da bi bil de Sadov dialog z Maratom zato tu,

da je Mile Korun lahko krog njega pokazal vse svoje domiselne ekshibicionistične zmožnosti, ne da bi se z njimi od blizu dotaknil resničnih temeljev Weissove drame. Razen tega ga je z izumetničenim petjem — bilo ga je več kot bi ga zahtevala sama struktura teksta — tudi spretno brisal, tako da se je vsa kulisa de Sade & Maratove polemike spremenila v brezbržno in preobloženo ilustracijo, kjer je vsa ostrina te kulise kajpa odhajala pozlu, s tem pa v osnovi dezavuirala tudi resnico in pomen polemike same, v kateri je vendarle bistvo celotnega Weissovega besedila. Ostal je seveda teater in spektakel, ki pa se je začel in končal v zelo preprostem maškarnem sprenevedanju, ki si razen veselja do življenja skoroda ne zadaja nobene druge naloge.

Po tem gledališkem naziranjju beseda sama na odru očitno ne more biti živa, treba jo je na vsak način obložiti s kretinjo, z rekvizitom, z muziko. Rezultat je seveda natančno nasproten tistemu, ki bi ga morda kdo pričakoval: beseda ne zaživi, pač pa umre pod vso težo nepotrebne odrske »domiselnosti«.

Morda bi veljalo spremeniti tudi tloris prizorišča, kakor ga v opombah predpisuje Peter Weiss, in prestaviti de Sada in Marata v ozadje, na pri-

vzdignjen oder, tako da bi se vse drugotno, zgolj ambientalno dogajanje spleta spodaj pod njima, saj se skozi celoten tekst tudi nikjer direktno ne vključuje v njuno igro (izjema je pač Charlotte Cordayeve), ampak obstaja na nekem nižjem, podrejenem nivoju kot sopotnik dialoga, polemike in konfliktiranja.

V tej zvezi je omeniti še dovolj razčlenjeno in miselno izdelano vlogo Marata, ki jo je igral Polde Bibič z ostrimi idejnimi akcenti in linearno, ne da bi ji razen plastificirane besede dodajal katerih odvečnih ilustrativnih pomagala. Marki de Sade Jurija Součka je bil očitno v preveliki meri zasnovan kot ideološka poza, manj kot resnično, eksistencialno nasprotje Maratu. Morda Souček že po fizisu ne ustreza de Sadovi figuri, čeprav je treba priznati, da je bil miselno dobro razumljen, vendar preveč enosmeren.

Sodeloval je skoro ves igravski zbor ljubljanske Drame.

Andrej Inkret

Opomba: Citati iz Weissove drame so vzeti iz prevoda Maile Golobove, ki so ga uporabljali tudi v Drami.

Foto
Zmago
Jeraj

MARGINALIJE K RUDOLFOVI „PROFESIONALNOSTI“ V KRITIKAH IN NASPROTNIH KRITIKAH

(Nadaljevanje in konec)

3. Stilna kvalifikacija izvenrazumske poezije — metamorfoza

Najprej se moram ustaviti ob problemu tehnizacije in antropologije, ki se usklajujeta in premoreno nadaljujeta v alieniranju posameznika. Ali: ko doseže tehnizacija nek popolnejši nivo, se izpopolni antropološki status človeka, vendar se obenem od tehniškega oddalji v individualumu, ker ga le-ta posploši, mu odvzame vrednost človeka, ga skratka alienira. Posebno v stoletju atomizacije in tehnizacije se je od starih romantičnih časov iracionalnost kot intencija v umetnini tako spremenila, da se je spoznala (predvsem po dveh svetovnih vojnah) v odkrivanju biti kot absurd. Izvenrazumsko ne nastopa torej v našem času kot uporni krik proti racionalizmu, po svojskem deležu razuma, kot pravi B. Rudolf, ampak kot njegov bistveni atribut — v drugem primeru bi predstavljal romantiko. Pri tem bi morali upoštevati, ne samo deleža miselne orientacije, ampak predvsem delež intelektualne in umetniške orientacije, ki je komaj pogoj za miselno splošnejšo orientacijo.

Ce govori na primer B. Rudolf, da je čudovita likovna umetnost Mayer oblikovno silno močna umetnost, naj pove, zakaj je tako, kljub temu da nima pri-mesi intelekta. Takoj zatem govori o stvarnem mehaniziranem svetu. Tako prehajanje sicer ni pravil-

no, dobro bi pa bilo morda, ko bi B. Rudolf omenil, da imata prav sodobna likovna umetnost in poezija tudi mnogo skupnega v umetnosti primitivnih narodov, posebno v stilnih prijemih (primerjaj moderno ameriško poezijo, Picasso, Modigliani...) In že to nekako vsaj nakazuje in dokazuje pristnost, elementarno silo sodobne poezije, (umetnost), obenem pa tudi fantastična motivika, ki se prav enači z obredi. Vsak obred pa ima v sebi zelo malo razumskega, saj se povsem naslanja na čutno: lep primer za to je magija — in vse njene oblike od animizma, tabujev, totemov, itd. do religije —, sugestija. Pri tem se seveda bistveno spremeni funkcija besede, kajti zaobseže širši prostor v človekovi psihi, mu bolj sugerira in ga osvneti v notranjosti, ga izpopolni. Tudi vsebina se metamorfizira: s spreminjanjem zavestne intencije sega globlje v strukturo človeka, bolj odkriva njegovo bit. Metamorfoza je izredna, svojevrstna in kljub konkretnemu odnosu med umetnino in tistim, ki umetnino sprejema, ostane abstraktna. Kajti ekvivalent zavesti med obema ni nikdar izpolnjen. Tudi interpretacija umetnosti ali umetnine ni, najsi bo še tako ali tako dosledna. Posebej naj poudarim, da zato v poeziji nima kaj iskati nobena politika, nobena filozofija, nobena znanost. Pustimo umetnosti, kar je življenjsko umetniškega, kajti če jo kastriramo — kljub temu, da to včasih moramo storiti, ker moramo uveljaviti njeno eksistenčnost — zdravorazumskim ali totalitarističnim osebnim odnosom, nastane dokaj neprijetna distanca med odkritim interpretiranjem umetnosti (poezije) in interpretacijo različnih odnosov do umetnosti.

4. Splošni kriterij umetnostne kritike — kriterij B. Rudolfa

Zdi se mi, a v to sem zdaj že prepričan, da v kritični interpretaciji — če je resnično kritična — ni mesta za rebus in sploh skrivnice kot to počenja B. Rudolf: »Kdo pozna Američana, ki se piše Ogden Nash?« Ne vem, kaj ima opraviti Ogden Nash pri tem. B. Rudolf se sprašuje, zakaj je o parodistih na moderno umetnost tako malo govora; toda raje bi ga vprašali, kje je tako močna zahteva, da bi vnašali v kritiko ali kritično interpretacijo burkaštvo kot razlog za uspešnejše opravičilo racionalizma. Če je prepričan, da je precej ljudi, ki poznajo »imenitnega parodista« Christiana Morgensterna, naj se torej poveže s temi precej ljudmi in naj se kar precej spravi nad sodobno poezijo. Prepričan sem, da to sicer ni smiselno, je pa učinkovito. Vendar sem še prepričan, da se še vedno najde in se bo našla nekaj ali dovolj ljudi, ki bodo znali kritično in pravilno interpretirati moderno, navidezno povsem nerazumsko ali izvenrazumsko poezijo, ne samo v Sloveniji, ampak po vsem svetu. Če kdo, kot na primer doktor medicine, parodira Salamuna, ima pravico; toda njegova dolžnost je, da spozna tudi resnično vrednost Prešerna in pesnikov sodobnega sveta. Sele tedaj lahko njegovo parodiranje priznamo kot opravičeno. Če kdo želi biti pajak mu tega ne bomo branili, posebno, če se mu bomo smejali na njegov lastni račun. In še: razumskih globin ni, so samo površine. Veliki umetniki in veliki dramatik niso samo veliki literati, ampak tudi psihoanalitiki. In v tem jih ne smemo razumeti narobe.

Vladimir Gajsek

mao ce tung

Pesmi so izbrane iz drobne zbirke Mao Ce Tungovih poezij, ki jo je leta 1961 izdala pekinška založba za tujejezične izdaje. V francoščino jih je iz kitajskega originala prevedel profesor univerze v Nankingu Ho Ju.

paviljon rumenega žerjava

Sirni pritoki Jangceja prepletajo Kitajsko, velika cesta združuje sever in jug. Nad mogočnim Jangcejem prši iz goste megle, nad njim bedita Gora kač in Gora želv. Rumeni žerjav je odletel, odšel je kdove kam, zapustil je paviljon, počivališče na svoji poti. Zlivam svoje vino na zblaznelo reko. v mojem srcu se dviga val, nič manjši od njenih valov.

novo leto

Ningua! Cinglije! Kujehuja! Ozke steze, temni gozdovi, spolzki mah. Kam bomo danes usmerili svoje korake? Seveda: naravnost proti Wuji, k vznožju gore. Ob vznožju gore, ob vznožju gore, nam veter razvija rdečo zastavo.

tri drobne pesmi

Gore!
Se zmerom sedim v sedlu in bičam svojega konja. Potem dvignem glavo — presenečenje! Komaj trije čevlji, komaj trije palci me ločijo od neba.

Gore!
Velike razjarjene reke, velika razburkana morja! V njihovem toku se naslaja na tisoče konj.

Gore!
Prebijajo nebo in ne skrhajo svojih vrhov. Nebo se skloni, gore so njegovi podporni stebri.

sneg

Severna pokrajina: Prostranstvo gladkega ledu, lilije snega, ki naletava. Okoli Velikega zidu samó bela brezmejne širjava. Mogočna reka Huangho je zgubila polet svojih vod. Planine plešejo, kače iz srebra, gorske verige bi rade zbežale, se v visokem letu povzpele v nebo. En sončni dan, in pokrajina postane zardela lepotica, ki ji bela tančica zakriva mladi čar.

Koliko čudes v tej pokrajini, in koliko junakov, ki so hrbet upognili. Skoda, da je Cinčuangu, kakor tudi Hanu Wutiju manjkal ščepec pravega duha, da Tang Talcongu in Song Talcuju ni bilo dosti mar za pisano besedo. Svojčas je ljubljenca Neba, Mongolca Gengiskana, zanimalo le to, da je napel svoj lok na orla-velikana.

Vse to je minilo. Da bomo našli resnično velike može, raje pogledimo v sedanjost.

prevedel Aleš Berger

vladimir gajšek

pustinja peska

1
to kar je bilo absolutno se je zgubilo v nič in prav v niču je spoznalo slepo lepoto volje in prav Podzavestno v mišicah okrog naših oči in prav razum ki je nemoč v besedi ki je ječa in prav senca tistega kar smo v tem kar bomo in sij dokončnega poje skoz ogenj v molčanju v nepremičnovidnem sladkem iskanju trgovanju lastni jezik bomo brez grla in praslike bomo in prav sikanje strel in polsenca z gore sveč in prav vsebina besede njena glasovnost živi in prav notranji sluh v obsegu govora v polje in prav spoznanje v obsegu begajočega iz nič

2
takšna je bila volja Mrtvih in suhih listov takšna je že podzavestna dežela norih ljudi takšna je bila divjepeščena divjina s pesmi in kakšna je struktura neverjetne igre sanj in kakšno je približevanje v strahu hostij takšna je teža spoznavnoznačajnega polsenca žolto posedanje v Slutenem visokega z venca ukradenega oboka nazobčanega FENIKSA prasih vonjamo razrušen histeričnočni glas iskanj morda z dragocenimi tujimi duševnimi mejami takoj slišimo otipljemo od nekod curlja kri nekaj kar se sprašuje v globino do pradedov

3
blisk ali kačji pik na rdečesijoči razpoki blede stvari nihajo ali padajo skoz višino bobnenje izmozganih porušeni stolpov ROKE bog nespoznaven v človeku kakor zrak pesek bučanje oddaljenih bizonov goia divjina in

bilke ki rasejo kjer koli v vrtincih spijo kvadrati se širijo v našo zavest in žarijo kaj je tisto kar je neznan kakor klic sin kakor neznan je utrip las in besede presek kakor trpki vrtovi Srebrnega in Gospod Oče kakor da bi znova padel angel v to globino kakor da je Nekdo razpet na križ roka roki

4
ali me slišiš starec ali me slišiš ne tako agamemnon ahil ajshil anakreon aristotel ne tako v mojem divjem dihanju nikakor bos nikamor v moji pustinji z nobenimi goslimi KAM nazaj v svojo kletko kača z belo slino KAR ujedaj ujet starec tumor na pljučih in pustinja peska pojejo piščali iz praglobin ujede v tvojih zenicah se vžigajo sla vino vojne se nadaljujejo dragi moji med Bosimi nad zvezdo jutranjo plamen držeč kakor Voz nad severom ki izginja zamolkel črno votel vrtinec Tvojega peska ranjeni starec v oko

5
kako je moj veter izgubil luč in tvoje oči kako je stekleni mesec vezel semenje v sen kako se je dvignilo v mescu zamolklo sonce kako je kristal piskal jagnjetu božjemu in kako je bilo ljubkovanje utrujenosti pekel kako si bil molčanje v suhodišcih deželah kako te je v črti spoznanja begal že strah kako si bil brez ptic ali brez morja vesel kajti si bil lep okrašen s krono mrtvoedin kako si poslušal blejanje jagnet in zvonce kako si molil k mrtvim stvarim slep jeklen kako si pričakoval hladnotemno meglo predi

6
koprena vročične bolezn pod katero skriješ razuzdani smeh nekaj polenic in žolt trebuh mlaj namesto spolovil v sredini telesa sije vse stvari so takšne kakor so jih ustvarili zakaj Um je spoznal veličino razlike Spanje resnični obstoj živega dihanja slehernega v veličastni obokani katedrali Večernega in v moči suhega prostora peščenih kolib črtanje nežnih žilnatih sluzastih budnih Noči opali moje ptice so moje neodvisne kali ali klije na sredi predstave ostane praznina in napuh zakaj če hočeš narisati ptico glas ubiješ

7
ali čutiš kako ti rase perje kako si ujeta ali si v srcu metafizike ali si v polnosti ali si iskal svojo mater katere mleko belo je teklo iz osenčenega oprsja v tvoja usta kakor pojoče piščali takšna je tvoja usoda na pol zdrsnesh v spanje na pol v pesek dno obseden s kruhom za svetlobo čas edinostjo zakaj tudi ujeta ne boš zletel v zrak-voda zakaj vode ni v pustinji nora dežela pusta zakaj najvišje visoko v pustinji ni krdelo kjer je Jaz zapustil sled vetra spolnosti kjer nad temo ždi luč kjer slep Zakon gleda

filip robar - dorin

mrtva sezona II

(hostija za brate in Aleša)

To je zajček in to škorpiljon tole tu je China boy & Vietnam in v tem zabojčku spravljen mir na razpelo zraven prašni Sin tam na tleh politični turnir papež generali korporali in prostaki nekaj malega otrok književniki igravci krošnjari padarji učenjaki parole Delo rekordi radostni bojovníki pometači verniki lopovi pijanci obriti Mate & pajdaši in ligaši vrčki piva pipe biter Božič pustne zabave nebo luči kozlanci marica zidovi okna orjaški psi krave so donosnejše kot pitanci

Glej te zobke zobke mednje jezik sem vtikal in s tabo sanjal o ljubezni tako so rahle te stvari kuža si na soncu jajčka liže ljudje kamenjajo Tomaža na radiu naprej domače viže Delo trobezlja o stvári kritika ni več kot larifari domače punce gonjo se čez mejo izžete griže za vsakdanjo rabo kup samomorilcev gre v pozabo dvignite storilnost fantje! račun na banki antene vikend simpozij o morali spoved na advent

Tale potopljena izba izbica kapljice na nitki za mišjega pri koncu sedim na robu pograda in gledam v belo ogolelo steno blizu razpela tih mrk zaprašen lepoglavi sinjeoki kritik stari pajek v kotu si lošči nožice Sin ubogi onemoglo svari to je zajček in to škorpiljon posanjana legla so polna pijancev ekshibicionist se za oglom ponuja blede obrazi čakajo na kapljico na toccatto na toccatto na neko spremembo pač pajek prekleti

Nekaj kakor bele ptice nekaj kakor mil obraz nekaj kakor čiste oči nekaj kakor šepet v temi rdeč zid črn zid rdeč rdeč jok deklice v cunjah jok drobne deklice v kitkah na pločniku leži povožen pes

tone kuntner

kot da bi bil doma

Kot da bi bil doma. Kot naša hiša je tvoja ljubezen, kot krušna peč je tvoje srce, kot topel kruh so tvoji poljubi. Bodi moj dom!

majhna laž

Da je vse resnica, je odgovor Delfov. Tako si rekla, ko sem tebe vprašal. Le včasih rečeš, da me nimaš rada.

najbolj lepa

Najbolj lepa si in najbolj moja. Tako sem rekel. In bil sem najbolj lep in bil sem najbolj njen. Pa so samo do trgatve zoreli vinogradi. Zdaj to že dolgo ni nič več res. Ne reci, Sonja, da sem najbolj lep.

smrt nosiš

Smrt nosiš v sebi, smrt nosim v sebi, joj, kako sva se bala življenja. Poljubljava se in objemava se kot sva se včasih, le rečeva nič. Zemlja si, križ sem, ki me trohniš.

srečna bova

Srečna bova. Veliko ljubezni bova imela in veliko otrok. Bosi se bodo podili za hišo in jest jih boš klical. (Velike očke bodo imeli in majhne želodčke.) In bova zmolila in pozabila na prve besede.

stara pravica

1
In ko je bil človek ustvarjen, je rekel: Svoboden si. Le kar storiš, da stori iz ljubezni. Potem se je umaknil v nebo.

2
Tako so na zemlji zrasle palače in vile in javne hiše in vikendi za blagor in srečo VSEH.

3
In smo poslušali božjo besedo in smo prejeli njegove pravice in smo prejeli njegovo moč. Dovolil je tudi rabiti orožje.

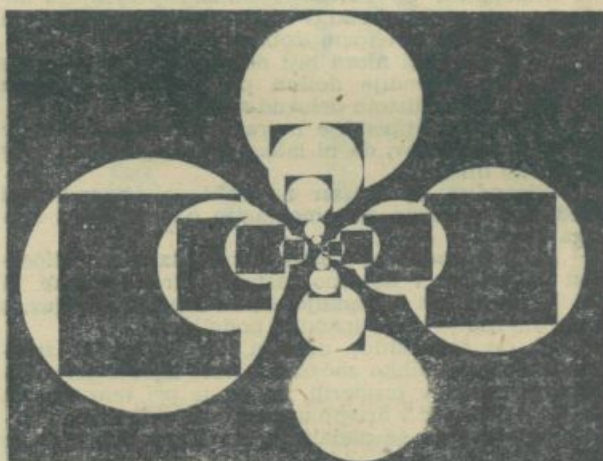
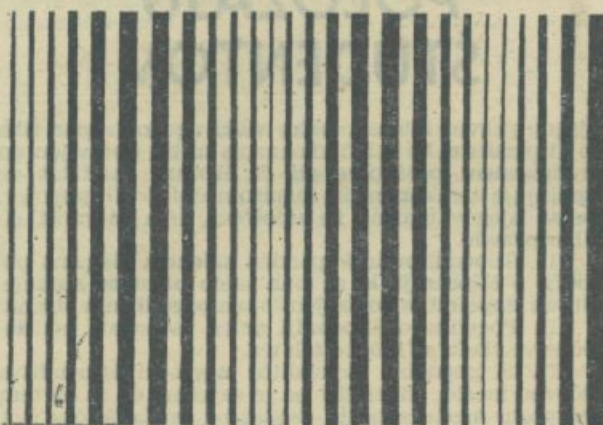
Pri Mladinski knjigi v kratkem izide pesnikova zbirka »Vsakdanji kruh«.

KAKO JE Z DRUGIMI ALI OB STOTI ŠTEVILKI LISTA VIDICI

Izšla je stota številka študentskega lista VIDICI, stota številka študentskega lista za književnost, umetnost in kulturo, ki ga izdaja UO ZŠJ beogradske univerze. Sto števil mesečnika zajema dolgo obdobje, ki ga ne moremo obravnavati, ker pač ničesar ne vemo iz česar bi lahko sestavili za nas že značilen zapis o zgodovini neke revije ali časopisa, z vsemi spremembami. Številka 98-99 je izšla za december in januar, nato je prišlo do zamude, ki so jo povzročili na eni strani materialni razlogi na drugi pa redakcijske spremembe, kakor lahko preberemo v STUDENTU 16/1966. Imamo torej stoto številko s povsem novim uredništvom in ta prva številka novega uredništva bi nam morala jasno pokazati novo orientacijo.

In to je tisto, kar privlači, čeprav so VIDICI lahko zanimivi na različne načine, iz različnih načinov uporabe, naprimer v posredovanju opozoril na nova dela, na dogajanje v sosednjih jezikih, tako pač, ker se lažje identificiramo in bi bili prej pripravljeni poznamati se za to, kar se njim zdi pomembno, kakor da bi sklepali po slovensko pisanem poročanju. Toda treba je poenostaviti ta uvod. Pred sabo imamo torej list in poskušamo ugotoviti, kako je pri njem z vprašanji o tem, komu pisati, kaj pisati, kako se vsaj v nekaj zavedati implikacij napisanega. Vse to zaradi naših razmišljanj, tudi zaradi tega, ker je bilo stališče, da ne uporabljamo kulturo kot ščit, kot preobleko za druge cilje, bilo izrečeno za stališče naših kulturnih strani, in še bi lahko imenovali vse tisto, kar ob različnih priložnostih pravimo ali zanikamo, o avtonomiji kulture, o nerazločljivi povezanosti kulture in socializma, o literaturi, ki naj bi bila od časa do časa edina možnost.

Zakaj kar na lepem tolikšen občutek vznemirjenosti ob listu, ki je kakor tolikšno število revij in časopisov pač posvečen samo nekaterim področjem, kulturi v tem primeru? Ali morda zato, ker nam je vedno težje osmišljovati vse to kar smo in v čem smo, tako, da nas preplasi podoba tako po svojih lastnih pravih delujočega in navidez samozadostnega sveta, kakor se kaže svet Vidikov. Ali res ni povezanosti, skupne poti, ali je res samo množica različnih načinov in dogajanj, izbiranje in postavljanje v oklepaj. Potem so Vidici namreč samo posebno izrazit primer tega, kar vsi počenjamo. Vprašanja »čemu« potem ni mo-

goče postaviti in tako lahko samo še opisujemo in posredujemo, dokler si morda ne postavimo iz samih sebe kakšno obrambo proti brezrazločnosti. V listu je

najbolj opazen esej, ki se začne na prvi strani in se nadaljuje na štirinajsti in petnajsti — PROMETEJSTVO, SMRT, ŽIVOT Radomana Kordića, esej — analiza staroegiptovske povesti o Satniju ali pravilneje povedano vrsta variacij o spoznavi kot o prometejstvu. Enako opredeljuje to številko esej preko srednjih strani TRAGANJE ZA HIPERBOREJOM, esej o še neobjavljenemu delu Miloša Crnjanskega Kod Hiperborejaca. »Metafizična vsebina termina Hiperboreja je kompleksna, ... zadovoljili se bomo s tem, da poudarimo eno samo potezo tega, za knjigo Crnjanskega tako značilnega iskanja polarnih predelov. Metafizična dimenzija Hiperboreje zajema na izviren način mnoge pomembne vrednostne komponente karakteristične za književno ustvarjanje Crnjanskega.« Potem je tu še razmišljanje Milana Damjanovića o poreklu umetnosti kot filozofskem problemu z obravnavanjem različnih teorij in zaključkom, da se pojem »prakse«, pojem ustvarjanja ali ustvarjalnega človeškega dela tako nahaja v središču teorije umetnosti...«; in tu je še SUKNO ISTINE arhitekta Karapešića, preko fiktivnega dialoga podana kritika vseobsegajoče funkcionalnosti sodobne arhitekture, katerega moto je: »Če mislimo samo z razumom, bomo okamenili svet«. Sicer lahko beremo še o »Strahu in neizrekljivem v delu Iva Andrića« (K. Ostojić) in o »Kabaretu v gledališču« (B. Milošević); o »Dveh koncepcijah romana«, kjer piše Srba Ignjatović o novem delu Daniela Kiša »Bašta, pepeo« in Marinkovićevem »Kiklop« pa še »Pogled na festival kratkometražnega filma« (Z. Petrović) si lahko preberemo.

Proza v tej številki je dobra in presenetljivo različna od povsem »tradicionalno« ali vsaj skoraj povsem tako zasnovane, da povsem nevrstljive. Objavljeni so tudi prikazi novoobjavljenih knjig (Kiš, Fromm, Ionesco), predstavljajo nam še slikarja Radomira Reljica. Potem so tu še pesmi, poleg drugega tudi prevodi Paula Neruda in Johna Donne.

VIDICI. Končajmo z izjavo novega glavnega in odgovornega urednika Nikole Višnjica, v intervjuju s sodelavcem STUDENTA. »VIDICI se bodo trudili zadovoljiti, ustreči dvojni zahtevi — zahtevi po kritični valorizaciji preteklosti s pozicij sedanosti in zahtevi po iskanju univerzalnega v tem, kar se sedaj ustvarja.« To torej hočejo.

N. Č.

Tako vas ljubimo, da bi
vas kar pojedli!
(ukradena šala)

Volkovi so plavali čez reko. Najprej se je ustavil neki otrok in začel čebljati ter navdušeno mahati z ročicami. Kmalu se je na mostu nabrala cela množica, slišali so se polglasni vzkliki. Delavci so preklinjali, stopali s koles in se pridružili masi.

— Kateri bo prvi?
— Tisti dolgi, tisti ima dva metra prednosti.
— Kje je sodnik? Oni volkač se ne drži pravil.
— Mamica —, je vprašalo petnajstletno dekle v rdeči jopici, — mamica, kaj pa tekmujejo?
— O, bo že kak nov šport!
Starec je mrmral: Kaj vse si ne izmislijo!
Tam so se zbrali beatniki.
Volkovi hite čez reko, citira eden.
— Ne bodi krava. Pusti romantiko!
— Glej, četa volkov z mitraljezi!
— Malo lepše, a nič novega.
— Pos... našo volčjo kulturo!
— Fantje, kakšni beatniki!
— Kako lep volčič! Je vzkliknilo razvajeno dekle.
— Kdaj boš mi končno kupil jaguarja?
— Pa saj sem ti rekel, da moram izplačati hišo.
Nato so umolkneli in tiho opazovali volkove. Le neki opozicionalec je vzkliknil:
— Ljudje, ljudje, zavedite se! Vlada je nahujkala na ljudstvo volkove.
— Kje pa! Kakšna vlada! Tuje reakcionarne sile, tuja infiltracija! Beatnik-pesnik se je oddaljil in ko ga niso slišali, je pričel kovati pesem:

Volkovi, volkovi čez reko hite
tih nemir
srce srca se boji
se boji...

se premislil in pričel tako

Ze Saint-Simon je rekel, da so prekleti

volkovi

sove
to se blazno sliši
so odgovorile crknjene mačke
in si po kosilu obrisale usta

Nenadoma je neki otrok padel v reko. Priplaval je vodnik in ga požrl. Mama je zavreščala kot opica, ko jo ušcipneš za rep.
— Molči! so jo prekinili. — Saj vidiš, da je vse skupaj trik.

Od nekod se je pojavil miličnik in začel pobirati vstopnino. Slaščičarji so razstavili svoje štante, podjetja svoje izdelke, založbe svoje knjige in država slike svojih zaslužnih mož. Od nekod so napeljali tudi zvočnike in valčki in polke so napolnili bregove.

Nekdo je pričel šepetati, da je vlada padla.
Učitelj je skupini otrok razlagal:
— Vidite, to so volkovi. Imajo glavo, štiri noge, dvoje oči in ušes, se hranijo z mesom in žive večji del leta v tropih...
— Tovariš učitelj, zakaj pa nosijo puške?
— Kakšne puške neki! Živijo samo še po nekaterih predelih severne Evrope, Azije, Amerike. Spadajo v...

JAKA EMERŠIČ VOLKOVI

Nekdo je histerično vpil:
— Ljudje, to so volkovi! Razumete, to so volkovi!
Množica se je zasmejala:
— In?
— Volkovi žro ljudi.
— Volkovi žro ljudi, volkovi žro ljudi, volkovi žro...
Nato so zmajali z rameni in se posvetili opazovanju.

— Logika, ta vaša logika, vzklikne filozof srdito, ta logika nas je pripeljala na rob prepada. Seveda ne bom trdil, da so to volkovi, kakor so, po drugi strani nesmiselne vaše trditve: zakaj bi ne bil možen volk s puško? Po kateri od vaših logik? Nekaj novega je pred nami. Smo pred neznanim, ne vemo, kaj je, toda smo pred nečim novim. Volkovi, kaj so volkovi? Nujnost, kdo pozna pota NUJNOSTI? Ne Samomor, ne Bog, ne Človeštvo — ali niso morda

volkovi ti, ki nas osvobodijo! Tako smo zaprti v svoj metafizični krog, da niti tega ne razumemo, da niti volkov ne poznamo!

— Glej, si misli mati, čemu sem splavila svoje ga otroka. Ali bi ne bilo bolje, da bi mi padel v vodo kot oni, in bila bi nekaj izjemnega, mati, nesrečna mati, ki so ji volkovi požrli, pomislite VOLKOVI požrli dete. Tako sem pa le številka med tolikimi in prej ko slej se bom še bolj izgubila v vsakdanjosti.

Ze so prvi volkovi lezli na breg. Množice so zaploskale. Volkovi so obkolili most in pričeli žreti ljudi.

— Zanimivo, zanimivo! je razlagal psiholog. Dragi slušatelj, pred sabo imate primer masovne psihoze.

Na mostu je neka gospa zakričala: Joj, na pomoč! Požrli so mojega šoferja, joj, mojega šoferja!

— Stavim, da sem gor ne bodo prišli.

Eden od učencev je vprašal:

— Tovariš, kaj so to volkovi?

— Ti glušec! Nisem ves čas razlagal o njih!

Drugi se ne oziraj naokrog in poslušaj! Danes bomo pričeli z medvedvom. Medved je žival, ki ima glavo, štiri noge, dvoje oči in ušes in se hrani z medom in...

Spet je nekdo zaklical:

— Volkovi, to so pravi volkovi!

— Pravi volkovi, je množica začudena.

— Volkovi žro ljudi, je isti glas preroško zaklical.

— Bežimo, je še bolj trmasto ponovil.

— Bežimo, bežimo! je zatulila masa.

— Stojte, saj smo na mostu. Požrli bodo one spodaj. Nato bodo odšli.

— Spodaj je moj sosed.

— Eden že trga mojega šefa!

— Moj bog, moj otrok!

— Ne boj se, ga je že sodnik požrl.

— Kaj, če pridejo na most?

— Ne pridejo, sicer pa imamo policijo.

— Prav poslednjega so sedaj pospravili.

— Kje je vojska?

— Novi volkovi plavajo čez reko!

— Ljudje božji, poglejte. Volk z zastavo.

— Z mavzerico.

— Kje je naša vojska?

— Mir bodi njeni duši!

— Kje je vlada, letalstvo, kje je mornarica?

— Odprite radio!

— Da, odprite radio!

— ...anjamo veselo vest. Pravkar so naši osvoboditelji zasedli glavno mesto. Naša izdajalska vlada, ki nas je toliko let tlačila, je pojedena. Naj živi naš veliki predsednik svobodne republike, naš slavni in herojski Volkun!

— Naj živi! je zagrmela množica.

— Državljeni! Vsestransko pomagajte našim osvoboditeljem. Razobesite naše zastave, slike naše predsednika in kaznujte izdajalce!

x x x

V mraku se je zadnji volk odplazil z mosta.

V skladu z jesensko resolucijo predlaga Univerzitetni odbor ljubljanskih visokošolskih zavodov teze za zakon o štipendijah in posojilih, ker se naša stališča pri sestavljanju tez na Republiškem sekretariatu za prosveto in kulturo niso upoštevala v bistvenih postavkah.

Zahtevamo, da se naš predlog prouči in sprejme kot zakon. V kolikor bodo naše zahteve ponovno prezrte, odrekamo svojo soglasnost pri katerem koli programu omenjenega sekretariata o financiranju študija.

TEZE ZA ZAKON O ŠTIPENDIJAH IN POSOJILIH

A. ŠTIPENDIJE

1. Štipendije so osnovni instrument kadrovske politike, dolgoročnega planiranja in priznanje za uspeh pri študiju kot družbeno potrebnem delu.

Štipendije so investicije v kadre.

2. Štipendije se dajejo za šolanje na fakultetah, umetniških akademijah, visokih in višjih šolah ter na šolah II. stopnje.

Štipendije se lahko dajejo tudi za strokovno in znanstveno izpopolnjevanje.

3. Posameznik sme dobiti samo eno štipendijo, ki jo lahko daje en sam dajalec.

4. Štipendije izplačuje v mesečnih obrokih izključno šola, na kateri je štipendist vpisan. Štipendija se izplačuje za vse mesece v letu.

5. Štipendije dajejo delovne in druge organizacije, družbenopolitične skupnosti in skladi za štipendije.

6. Sredstva za štipendije zagotavljajo delovne in druge organizacije, družbenopolitične skupnosti v svojih proračunih in skladih, skladi za financiranje izobraževanja pa v svojih finančnih načrtih.

7. Štipendije se dajejo na podlagi javnega razpisa.

Razpis štipendij mora vsebovati:

- vrsto šole;
- stroko ali usmeritev študija;
- višina in trajanje štipendije;
- učni uspeh, ki se zahteva kot pogoj za podelitev štipendije;
- višina stimulativnega dela štipendije glede na učni uspeh;
- valorizacija v skladu z življenjskimi stroški;
- medsebojne pravice in dolžnosti štipendistov in štipenditorja.

8. Organi za izvedbo razpisa in izbiro štipendistov kot tudi za odločanje o pogodbi, se določijo s splošnim aktom delovne ali druge organizacije ali sklada in s predpisi organov družbenopolitične organizacije.

Zakon določi, da so v teh organih predstavniki štipendistov kot enakopravni člani.

9. Pri izbiri kandidatov je organ, ki odloča o podelitvi štipendij, neodvisen, dolžan pa je izbrati med tistimi prosilci, ki izpolnjujejo predpisane pogoje in pri tem upoštevati prioriteto na podlagi učnega uspeha, pa tudi materialni položaj prosilca.

Pri izbiri kandidatov je dajalec štipendije dolžan omogočiti prosilcu vpogled v dokumentacijo, na podlagi katere se je odločil za podelitev štipendije. V primeru zavrnitve mora prosilec dobiti pismo utemeljitev na podlagi ustrezne dokumentacije.

10. Prosilec štipendije, ki meni, da je prizadet

PREDLOG ZA DODATEK K RESOLUCIJI O MATERIALNEM POLOŽAJU ŠTUDENTOV

njegov pravni interes, lahko vloži ugovor zoper izbiro štipendista, če misli, da razpis ni bil opravljen po predpisanem postopku, ali da izbrani kandidat ne izpolnjuje z zakonom in razpisom določenih pogojev. Če se njegov ugovor ne upošteva, ima možnost civilne pravde.

11. Štipenditor in štipendist skleneta pismo pogodbo o štipendiji, ki se sme samo pismo spremeniti ali dopolniti s soglasjem obeh pogodbenih strank.

12. Pogodba o štipendiji mora vsebovati vse določbe v skladu s 7. točko teh tez.

13. S pogodbo štipenditor zagotovi štipendistu delovno mesto, štipendist pa je zavezan, da se na tem delovnem mestu zaposli, vendar ne za daljši čas, kot je prejemal štipendijo.

Štipenditor se zaveže v smislu prejšnjega odstavka štipendistu nuditi tako delovno mesto, ki ustreza njegovi strokovni izobrazbi.

14. V pogodbi mora biti določen rok, v katerem je dajalec štipendije dolžan po končanem študiju skleniti s štipendistom delovno razmerje.

15. Dajalci štipendije morajo spremljati šolanje svojih štipendistov, da bi lahko pravilno urejali svoj odnos do njih.

Štipendist je dolžan na zahtevo štipenditorja predložiti ustrezno dokumentacijo o uspešnosti svojega študija.

16. S pogodbo se lahko določi, da mora štipendist po vstopu v delovno razmerje vrniti zneske, ki jih je prejel kot štipendijo, če ne izpolni pogojev, s katerimi mu je bila štipendija podeljena.

17. Če štipenditor ugotovi, da štipendist zane-marja šolanje, lahko začasno ustavi izplačevanje štipendije, razen v primerih, ko ga je pri tem ovirala daljša bolezen in v drugih upravičenih primerih.

Izplačevanje se nadaljuje, ko štipendist spet izpolni pogoje.

B. POSOJILA

1. Poleg sistema štipendiranja se kot začasna oblika financiranja študija posameznika uredi sistem posojil z odpisi za reševanje materialnega položaja študentov in dijakov.

2. Posojila se dajejo za šolanje na fakultetah, umetniških akademijah, visokih in višjih šolah ter na šolah II. stopnje.

Posojila je možno najeti za študij na vseh jugoslovanskih srednjih, višjih in visokih šolah in fakul-

tetah, umetniških akademijah ter za študij, specializacijo ali prakso na tujih univerzah in znanstveno-raziskovalnih institucijah.

Prednost pri podeljevanju posojil imajo redni dijaki in študentje.

3. Posojila za šolanje daje centralni republiški sklad, ki ga ustanovi SR Slovenija. Sklad je pravna oseba.

4. S sredstvi sklada upravlja upravni odbor, v katerem so tudi predstavniki študentov in dijakov. Sredstva sklada se smejo uporabiti izključno za namene, za katere je bil sklad ustanovljen.

5. Sklad ima statut, ki ga sprejme upravni odbor sklada in potrdi ustanovitelj sklada.

6. Posojila se podeljujejo na podlagi javnega razpisa.

Razpis mora obsegati višino posojil ter pogoje za podelitev, vračanje in odpis posojil.

7. Sklad brezobrestnih posojil je teritorialno omejen na SR Slovenijo in je za najem potrebno predložiti tudi potrdilo o stalnem prebivališču.

8. Organ, ki odloča o podelitvi posojil je dolžan izbrati med tistimi prosilci, ki izpolnjujejo predpisane pogoje in pri kandidatih z ustreznim učnim uspehom prvenstveno upoštevati materialni položaj prosilca.

Višina posojila je določena s povprečnimi življenjskimi stroški, od katerih so odbiti siceršnji redni dohodki. Ta višina je določena vsako leto znova.

Po izbiri kandidatov je dajalec posojila dolžan omogočiti prosilcu vpogled v dokumentacijo na podlagi katere se je odločil za podelitev posojila. V primeru zavrnitve mora prosilec dobiti pismo utemeljitev.

9. Posojila za šolanje so brezobrestna.

V primeru, da posojilojemalec ne izpolnjuje več pogojev določenih s pogodbo, vrne celoten znesek po nastopu delovnega razmerja.

10. Posojilojemalcu se glede na njegov študijski uspeh, delno ali v celoti odpíše posojilo.

Statut sklada določi pogoje in način odpisovanja.

11. Za podelitev posojila je potrebno poroštvo.

12. O najemu posojila se sklene pismena pogodba.

Pogodba obsega:

- vrsto šole;
- višino posojila;
- čas, za katerega se podeljuje;
- pogoje s katerimi se posojilo daje;
- način izplačevanja;
- rok in način vračila;
- oblike porošstva;
- pogoje za odpis posojila.

13. V primeru smrti posojilojemalca ali če posojilojemalec postane trajno nesposoben za študij in delo, posojila ni treba vrniti.

14. Posojila izplačuje Sklad.

15. Zakon mora določiti s prehodno določbo razmerje sedanjega sklada posojil pri univerzi do centralnega sklada posojil in prehod teh sredstev v nov sklad.

Javna razprava o tezah bo v sredo, 25. maja ob 20.15, v dvorani Kazine, Trg revolucije 1/I.

Na razpravo so povabljeni: VIDA TOMSIC, IVO TAVCAR in LUDVIK ZAJC.

ŠTUDENTI

Studentski taborniški klub »Ivan Rob« je pripravil obsežen program izletov. Vabimo Vas da se naših izletov, ki so zanimivi in poceni udeležite v čim večjem številu.

Program:

11. in 12. junij: dvodnevni tabor na Otočcu

21., 22. in 23. junij: prečkanje Pohorja od Maribora do Slovenj Gradca

3. in 4. julij: dvodnevni tabor v Iškem Vintgarju

12., 13. in 14. julij: izlet v Savinjske alpe

23., 24., 25. in 26. avgust: Izlet v Julijske alpe

6. in 7. september: izlet na Mangart

Poleg navedenih imamo v načrtu tudi izlete na Storžič, Peco, Bohor in v Rakov Škocjan.

Za izlete se lahko prijavite v prostorih Studentskega taborniškega kluba Poljanska c. 6./I vsak četrtek od 17.30 do 19.00. Med uradnimi urami se lahko pozanimate tudi za podrobnejši program. Za izlete v juliju, avgustu in septembru sprejemamo prijave že sedaj.

Zasledujte tudi objave našega kluba na oglasnih deskah Studentskega naselja, Akademskega kolegija in Filozofske fakultete.

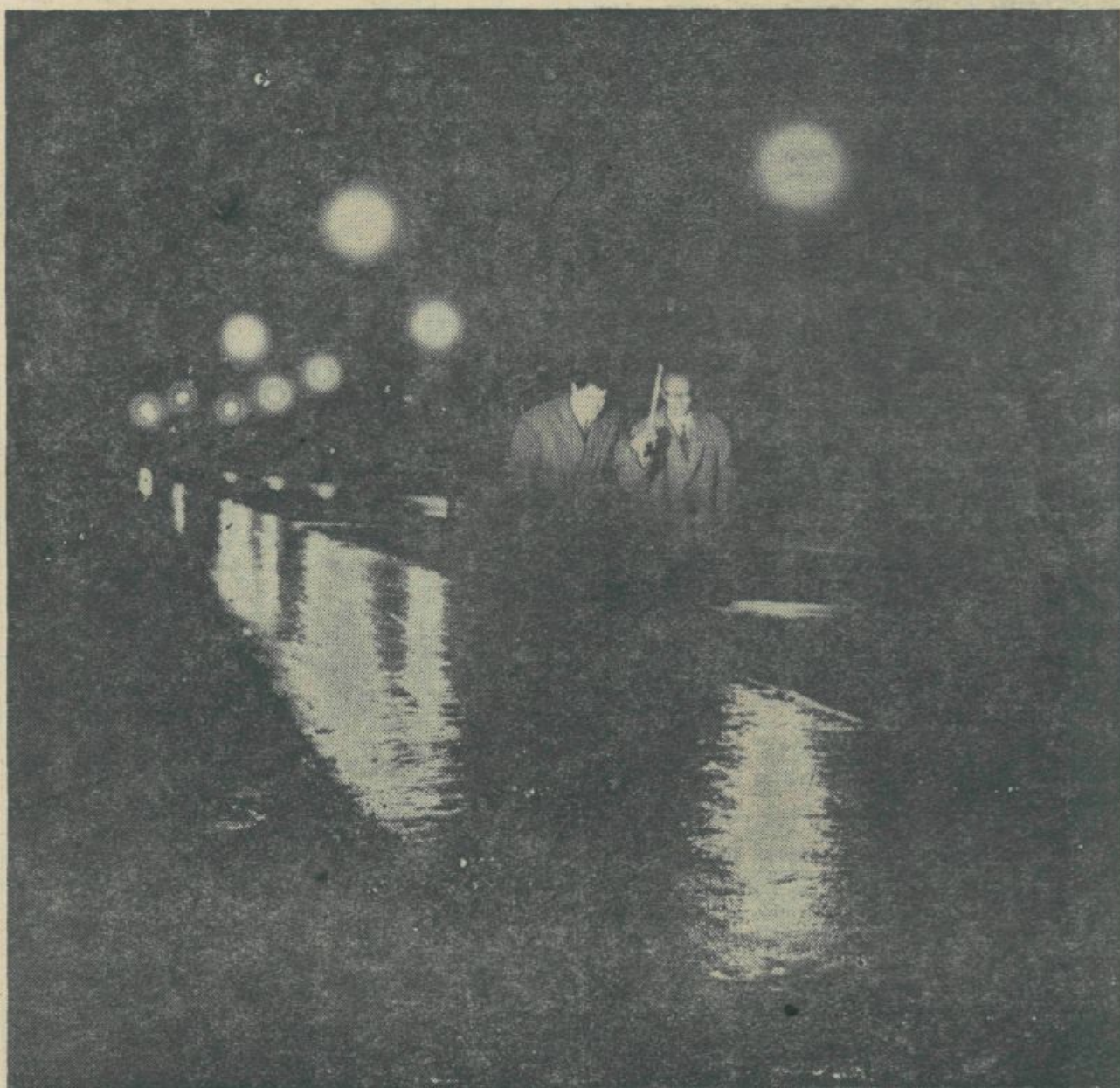
Uprava

PRILOŽNOST ZA ŠTUDENTE

Dobro lahko zaslužijo študenti, ki žele prodajati izdaje Zavoda za unapredjenje produktivnosti rada. Delo po želji in v prostem času študentov, prejemski po procentu prodanih izvodov. Ziro računa ni treba odpirati.

Te izdaje (strokovna knjige in časopise) lahko prodajate v vseh večjih mestih po ustanovah, šolah, gospodarskih in družbenih organizacijah. Študenti, ki jih to zanima, naj se osebno ali pismeno javijo na naslov: Zavod za unapredjenje produktivnosti rada — sektor za dokumentacijo — Zagreb Trg žrtava faš. 4.

Nočna gosta, foto Zmago Jeraj

zasnove

teoretska priloga tribune
teoretska priloga tribune
teoretska priloga tribune
teoretska priloga tribune

zasnove

I.

Vsega lepega uče učbeniki zgodovine. Predvsem polože učencem v pamet pojmovanje, kako teče zobato kolo zgodovine škripajoč po neki spirali, in družbene ureditve so zobci tega zobatega kolesa. Ureditve so kot take sicer krivične, a so nujnost. Čim so nujnost, so seveda razumljive; koncem vseh koncev pa se itak razrešujejo v socializmu naših dni. Socializem popravlja krivice svojih nepremišljenih prednikov; osvobaja namreč delo.

Delo-sredstva za delo-odnos do delovnih sredstev — tudi tu je zgodovina zgledna veda. Nadebudnemu šolarju pojasnjuje, kaj je moto škripanju zobatega kolesa zgodovine.

Oblika vsakokratne vladavine — na tem se zgodovina od pametneke sem dobesedno izživlja. Tu ni več veda, ampak najpedantnejša pedanterija, ki se v veliko radost uče se mladine spleta iz brez števila letnic, znotraj katerih paradiirajo silhuete v tunikah, v perikah, v oklepih, med rokokojskimi burdurami in v cilindrih, pritlikavci na pručicah, orjaki v miniaturah. Tiranije, monarhije, oligarhije, diktature, in — seveda — demokracije.

Ko zgodovina po približno takem receptu spiše skladovnico knjig, si pred vžičenimi sociologi umije roke.

tudi zaskrbljeni. Toda le za trenutek. Gledamo skozi okno v motorizirani direndaj na cesti, toplo nam je pozimi v centralno ogrevani sobi in kujemo načrte za vikend. V prijetni omami se zavedamo le hipnosti, morda pomislimo tudi kaj na jutri. A zgodovina nam je likvidirana preteklost, ki nima nobenega refleksa v interese naše sedanjosti.

V tem dekoriranem mišljenju današnjih sodobnikov, tako očetov kakor njihovih sinov tiči malenkostna znota.

III.

Drhal uradno v zgodovini ne nastopa. Zgodovina se plaši njenega nesvečanega videza, njene popackanosti z alkoholom, s krvjo, z izmetki in s spermo in strah jo je njenih grimas in fiziognomije.

In vendar je drhal v zgodovini trajno, čeprav ne-uradno prisotna in je spreminjala svojo fiziognomijo. V prostoru izmed razredi se trajno pojavljajo njihovi izločki, disidenti in v tem prostoru valovi po svoje gmota neosveščene družbene stihijnosti. Vsa ta ne-uradna združba živi z nekim svojim življenjem, ki je razrešeno vseh razredno-moralnih predsodkov in postav, živi predvsem v zadostitev trenutnih koristi in potreb in se ravna po najprvotnejših nagnjenjih. Tako kot je drhal zgodovinsko nepriznana in nesvečana, pa je vseeno pomembna iz nekih razlogov.

TEHNOLOGIJA, KI CIVILIZIRA

V. KRESNIK

II.

Nekje na začetku zgodovine je suženjsko-posesniški red. Zgodovina ga vgrajuje v staro Grčijo in v staroveški Rim, tja med oljke. Izmed oljk izpuhteva seveda v vsej krutosti časa suženjski znoj, v odišavljenih templjih pa darujejo posestniki sužnjevi — za oblast in posest hvala bogovom!

Zakonodajnost spartanske apele in Drakonovi zakoni, rimski Kapitol in silni patriciji — vseče čutilo zgodovine odkriva v teh simbolih otipljivo krivičnost takratnega sistema.

Zgodovinska premočrtnost je v burkavosti vsakodnevne življenja staroveških dni hodila pestrejšo pot kot v šolskih učbenikih. Življenjski tokovi so v razburljivo neenakomernem ritmu zapljuskavali obale razredov družbe. Z raznih bregov družbe so se drobci in večje gmote spajale v božanskih kultih Falosa in Dionizija in preraščali iz nepomembnih, celoviti družbeni zavesti podrejenih sekvenc v množične ekstaze, ki so se hitro odmikale od religioznega v orgije. Tebanskega kralja Pentusa je pokončala množica, ker se je upiral dionizijevemu kultu. V starem Rimu je mobiliziral bog Bakhus, ko je kraljeval v gozdu Stimuli. Res, stari pisci gledajo precej nereligiozno na te prireditve; tam se je posiljevalo, morilo, ugrabljalo in potem pričalo po krivem. Skratka, mobilizacija množic na višini.

Brez pretenzij zgodovine sili v ospredje neoblikovana gmota; drhal, ki služi vsemu, le natančnim merilom zgodovine ne. Če drhal ubije slučajno kralja, se vplete slučajno tudi v zgodovino. V Rimu je drhal patricijev z gorjačami pobila na ulici tribuna Tiberiusa Grakha in tako opravila mimogrede zgodovinsko dejanje; za razliko od drhali, ki je vpila: »Panem et circensen!«

Srednji vek Britanije je na primer presenetljivo izpolnjen s podobnim in z drugačnim. Fevdalna, kot je bila, se je Anglija sicer zvijala v osnovnih protislovjih dobe, izpisanih s krutimi obračunavanji, in ta so nihala od spopadov, opredeljivih razredno do strahovlade in krvoločne razuzdanosti tolp. Roparji, požigalci, posiljevalci, morilci so se tako ali drugače udeleževali v mestih, na podeželju, v graščinah. Prav posebej krvoločni so bili povratniki s križarskih vojn.

Cisto nič socialno načelnega se ne more očitati sodrgi, ki je pirovala ob kaznjencih na sramotnih odrih, ob ugonabljanju čarovnic in brezbožnežev. Slednje se je še vedno prav posebej bohotno gojilo v 17. stoletju. Nekako takrat, ko je med piratstvom in britanskim narodnim heroizmom bil nenapisani enačaj. V svitu 18. stoletja (presenetljivo blizu našemu veku) so še zmeraj prebivalci obalnih provinc Anglije namamljali z zvijačami ladje k brodolomu, pobijali brodolomce, zato da so lahko plenili brodoce. Vse skupaj, vsa ta dolga stoletja Britanije so za današnja ljudstva-začetnike v zgodovini prav po svoje vzpodbudna, četudi bi se spričo današnje zglednosti Otocanov porodil sum v verodostojnost gornjih podatkov — če ne bi slučajno tudi ljudstva na kontinentu šla prav tedaj po enaki poti.

Danes, ko gledamo s foteljev in ob televizorjih v preteklost civiliziranega človeštva, nam pogled nazaj vzbuja sicer rahel srh po hrbtu. Tu in tam, ko opazujemo poleg sebe ekstaze zavoljo glasbenih brenčal in zastran nekonvencionalnih frizur, smo morda za hipec

Je vsaj statist v vseh dogajanjih, ki jih inscenira uradna zgodovina. Nekomu pa se je celo enkrat posrečilo, da je drhal napravil trenutno za udarno odločujoči faktor in se z njegovo pomočjo polastil oblasti. Bilo je to leta 33 v osredju tehnološko blesteče Evrope.

Drugo, drhal nima politične vsebine, je apolitična naključnost, ki pa v svojem podzavestnem hotenju uporablja vso metodiko svojega časa. Mori z isto krutostjo kot to dela legala sodobnikov — samo na elementarnejši način; ropa in pleni tisto, kar predstavlja vir vrednosti sodobnikom sploh; orgija z eleganco svojega časa — če sodi v eleganco tudi posilstvo, sadizem in perversnost. Itd. Drhal je podzavest družbe svojega časa; podzavest pa je (če verjamemo teoriji psihologov) nedeljiva sestavina celovitega bivanja. Obstoje drhali je skriti ali javni barometer tedanje družbe. Če hočemo ovrednotiti družbo določenega obdobja, poiščimo drhal in jo spoznajmo. A to je pripočljivo le ob skrajno močnih živcih, ki preneso srečanje s človeško brutalnostjo v takšnih in tolikšnih odtenkih, da jim ni kos tudi najbolj bujna domišljija posameznika. In seveda tedaj, če smo zmožni prenesti namigovanja neuradne zgodovine, da se v tej vseobsežni brutalnosti bohoti zločin in da zločin in kaznenista razločka — ko gledamo nanju retrospektivno. Ta neusmiljeni retrospektivizem pa nam vsiljuje misel: bivši sodobniki, se pravi ljudje istega bivšega prostora in časa in njihove institucije so v očeh potomcev problematični. A komaj smo se dodobra srečali s to slednjo mislijo, smo že zašli v škripce: tudi nam sodobnikom bodo sledili potomci, z nami se zgodovina ne namerava zaključiti.

IV.

Nekdo, ki je preobčutljiv za groba dejstva, bo očital tendencioznost in pristranost v izbiri podatkov za prejšnje odstavke. Čeprav je lahko to tudi res, se realnost samih podatkov nič ne spremeni. Lahko pa seveda sežemo po blažilnih metodah in napravimo nekaj podobnega kot je napravil likovni mojster, ki je v mozaiku bazilike Sv. Marka v Benetkah upodobil križanje in mu poskušal vzeti ostrino in grobost z angelčki, ki jih je namestil v robu sicer žalost vzbujajoče kompozicije. Mi si lahko v naši zadevi preskrbimo angelska blažila, če pobrskamo po enciklopedijah, da nam iz njih zadone na primer v obrobje 17. stoletja bachovske orglje. Če bomo ob preludiju laže prenašali predstavo o smojenem mesu pri vžiganju sramotnih znamenj, potem smo gotovo z mislijo na umetnost spričo kaznovanih obredov dosegli določen smoter.

Smotnost angelskih tolažil pa je v sodobnem svetu prišla precej ob svojo prvobitno veljavo. Našemu materializiranemu svetu teže smotri drugje. Nas znatno bolj prevzemajo dejstva, da so se ostrine nekdanjih dni sem do našega stoletja precej spremenile. Če izvajamo nedavne čase 2. svetovne vojne in če danes ne gledamo preveč natančno po vseh kotičih sveta, tedaj smemo z radostjo ugotoviti, da se je vse spremenilo na bolje. Družbena nasilja so sicer ostajala, dobila pa so bolj oble, tope oblike. Tej ugodni preobrazbi odnosov znotraj človeštva pravimo humanizacija.

Tako, odkrili smo humanizacijo odnosov v družbi in verjeti ne moremo, kako naglo se nam v njenem svitu spreminja nekdanj groba, podoba človeškega ro-

Pravilnice z oranžado: Igra je spet bleščeča, svetla, suverena. Stvari so zaprte v svojo stvarnost in ti si odločno drugačen, si svoboden. Lepljivost sveta komaj opaziš, ker je druge barve, prikrita, pritenjena. Ni ogražajoča, je zabavna. Zato se igraš s stvarmi, zato ti je pri tem ugodno. Ugodje je neogroženost, minimalna ogroženost s strani sveta, njegova privlačnost je zmanjšana na pravo mero. Po svetu se lahko sprehaš, ne da bi se udiral. V vsej igrivosti se udeležuješ sveta, ker nenehno veš, da si tu luč, v kateri se svet pojavlja kot svet.

...ali kako se skrušeno / vrnejo Gregorinovi / in rečejo / v razglednice se umika domovanje / deske so pred Tao / Ko je bila živa še naša mama / so propadali Karovy Vary / Baden Baden / a zdaj propada Wimbledon (I, str. 51 in 52)

Hommage kapi stricu Gvidu in Eliotu: Ironija je distanca in pripadnost. Je izvzetost iz sveta stvari, vzrokov in posledic, iz doma, iz panšalamunizma, hkrati pa je pripadnost domu, panšalamunizmu. Je nekaj, kar povzame ta panšalamunizem ter dom, se ga dokončno polasti, da ga lahko zavrže, se mu posmehuje, ga ljubi in se z njim igra. Dom je stvarnost, je preteklost, povzeta v sedanjosti, je izročilo, je danes, tu. Je tisto, kar se je od nekdaj privleklo, da si ga lahko ogledujemo, da vemo, da smo drugačni, čeprav smo se tudi sami s tem od nekdaj privlekli. Ironija je vez s svetom, je oblika zavesti, je (ne)suverenost, je temeljni odnos do sveta, je da — in ne.

Kakor je Cerar postal svetovni prvak / ker je imel nekaj na nogi ali kaj / tako bom jaz postal blazno velik poet / ker so me zamorili / s tisto modro kapo od Françoiska / poslano za božič 1946 / tako da sem ga potem moral / zmeraj preskočiti v naši molitvi / visoki pesmi panšalamunske religije / blazno demokratični ustanovi / ki je zaobsegle vse ...

...in je neprestano razmišljal o smrti / nam kupoval sladole / in vsak dan znova odkril / kar je bilo med / magnolija Brandenburg in Amerika

Pred dvema dnevoma je umrl Eliot / moj učitelj

Flor ars hippocratica: Svet je sestavljen iz stvari, ki se jih polastiš, ko jih sestaviš v svet. Preko polastičenja so svet. Igraš se, ti si lastnik sveta. Biti lastnik sveta je svoboda. Svet je nesvoboda. Zato je smešen, zato je tvoj temeljni odnos do sveta ironija. V osnovi te tvoje svobode pa je neka razpoka, v korenju subjektivnosti je hipokrizija. Zakaj ti sam si del sveta, brez njega te ni, odvisen si od sveta in tvoja svoboda se izkaže tudi za nesvobodo. Da ostaneš subjekt, moraš pristati na to hipokrizijo, moraš jo preseči. To zmoreš, ko veš zanj, ko se je zaveš. Veš: zastoj je pridelovanje preteklosti in jo vseeno prideluješ, veš smešnost te tvoje igre, te tvoje majhne goljufije, za apriorno smešnost vseh iger. Veš za njihovo potrebnost, da se izkažeš kot ti, kot posebno, drugo, pa tudi kot pripadajoče.

...in ostala rodbina / blazno hitro molze krave / in se uči sedeti / zakaj treba bo / nekako pridelati vso preteklost / odpraviti to popackanje / a aucun sens public take pravilnice / nobenega se ne spleča povabiti, na kosilo ...

Veš, da je laž biti v svetu, kakor je laž ne biti tam. ...lubčka reče moj sin / in se sklonim / in mi obesi okrog vratu čudno stvar / na kateri piše z otroško pisavo / UMETNI KURAC / FLOR / ARS HIPPOCRATICA (str. 57 in 58)

Kam lezem: Zaradi subjektivnosti, zaradi tega la bilnega temelja, zaradi te temeljne hipokrizije je možen (in tudi potreben) obrat. Svet je zaradi svoje privlačnosti odvrten, nasilen zaradi svoje indiferentnosti, da se mu moramo upreti. Privlačnost sveta je tvoja zavest, odvrtnost sveta je isto. Z da — in — ne je omogočena tvoja subjektivnost. Tu je zrcalna slika svobode, tu je slika ne-svobode, vezanosti, ki jo moraš nenehno premagovati. Oboje: privlačnost in odvrtnost sveta sta nesvoboda, oboje sta svoboda, sta temeni da — in — ne tvoje subjektivnosti. Tvoja svoboda je v vedenju tega, v preseganju tega v sintezi.

Proč s svojimi tacami / nobeden se me ne bo več prijemal / noben recept / noben pakt / nobene umazane flanele / z nobenim kavljem / me ne dobite več vem / z nobeno slamico (str. 59)

II

Zlovesten: je demonstrativno beseda, kakor je enako demonstrativno beseda Aškerc s svojim š in c, v katerega se na koncu izteče hinavsko in potuhnjeno. Zahrbna stvar tale Aškerc. Obe besedi sta stvari. Privlačnost stvarnosti je izničena z njeno odvrtnostjo. Igra je zatiranje tega da — in — ne.

Zlovesten beseda zanemarjena / Aškerc te je pobil / ti podrl hišo / in dolgo nismo vedeli / kje si končala / zgorela / z opeko pobita / ali odstranjena kot fižol ...

Ironija, ki osvetljuje igro, je preseganje tega stanja, je premoč duha.

...seveda je bilo neskončno bolj preprosto / Zlovesten je vstala nekoč / se pretegnila / in pogledala skozi škure / Aškerc prihaja je rekla / ne moti tistih ki imajo veselje / s prelaganjem opek / in vzela je kovter / in vzela je pidžamo (str. 63)

Ostuda: Igro že poznamo, zato je skica dovolj, dovolj je, če jo nakana in že se strne v kompleks stvarnosti okrog stvari. Ostuda je stvar v celoti, je beseda iz glasov in pomen besede. Je tisto kar vanjo položimo in tisto, v kar se sama strne, ko jo zagledamo. Nase prevzame del naše obremenjenosti, je naš stik, naša projekcija v stvarnost, je nam prirejena stvarnost, da jo kot stvarnost sploh lahko dojamemo. Je tisto, kar nismo (pa vendar smo) mi, kar omogoča našo pripadnost in izvzetost. Preko pomena se je polastimo, preko strukture nam ostaja še zmeraj nedostopna v vsej svoji stvarnosti. Isto je grah, ta kratka beseda s tistim požiralnik zapirajočim h na koncu, s svojo neboljano zeleno okroglostjo bo ostal za nas za zmeraj skrivnost. Ostuda je če prideš domov / in rečeš zakurite mi peč / in noben ti ne za-

PLES MED ZRCALI

TOMAŽ ŠALAMUN

POKER

BRACO ROTAR

kuri peč / in je februar — odidite odidite / najbolj globalna ostuda je grah

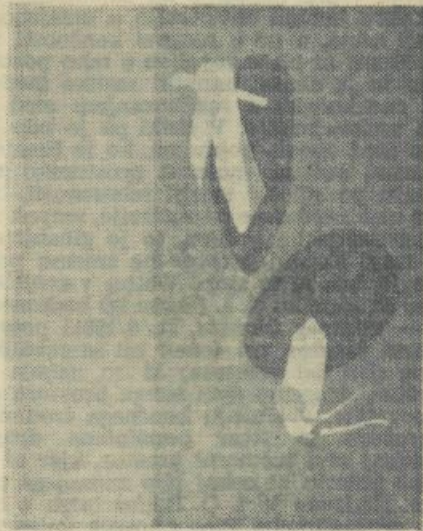
Mir ljudem na zemlji: Napor je vztrajati v subjektivnosti, pa tudi ponosno je vztrajati, takšen kot si, in se ne spreminjati, ostati subjekt, ostati zavest, ostati v vsej svoji razklanosti, v hipokriziji. Vedeti zato in ostajati nespremenjen. Nositi v sebi al'pekel al'nebo in oboje skupaj, obe podobi istega, čeprav neskončno oddaljeni in spoljivi, spojeni le v tistem da — in — ne, ki je zavest, ki si ti. Tvoje orožje si sam, si tvoja zavest, si tvoja izvzetost, tvoja subjektivnost.

Bog se spomni kako sem se namučil / da sem naredil iz kruha tetraeder / ga besno metal v zid / in vojna je bila / in drugi so jedli saharin / Ogenj prihaja / noč z zalisci / pekel vidim kjer je stal moj angel (str. 65).

Milost: je indiferentnost med stvarnostjo in nestvarnostjo. Milost je tudi vedenje te indiferentnosti. Nekje med istim, med pravzrokom in praposedico je svet, nekje med ne-prostorom in brezkončnostjo je prostor, nekje med večnostjo in Ničem je čas. Bog je tisto, kar je indiferentno do sveta in do česa je svet indiferenten. Igra sveta postane igra le v luči tega indiferentnega, tega od sveta različnega, ki se z njim stika preko naše zavesti.

O bogu zelo na kratko / nikoli ni rekel kobilica / nikoli rožmarin / nikoli miroljuben / in če so bile mravlje po kotih / so bile pač mravlje po kotih ...

Osmič je nekam čudno hrano: Stvari bivaajo v svetu naseljujejo našo zavest, se v njej strnejo kot svet, kot del zavedanja, kot sredstvo zavedanja, kot tisto, od česar je naša zavest še drugačna, čeprav udeležena sveta (s pripadnostjo in odvrtnostjo) s kreativnostjo. Svet je hrana zavesti. Stvari nastopajo v zavesti s svojo mobilnostjo. Zavest je lahko ironije, ker ni samo svet, ampak več — kot — svet, medij po katerem je trajanje iztrgano iz večnosti.

...Cik-cak prihaja milost // v serpentinah // in če je v rižu gotovo ješ banane // ni da doma rečejo // regrat je // papir // ovsene kosmiče // mu dajemo // rebra mladoletnikov / namočena v bakala / milost voha / oficirja na parniku / ...

Smrt je združitev s svetom, je propad sveta, prav tako, kakor je propad zavesti. Svet in zavest nehata obstajati, ostane Nič, vseobsežno. Triada, ki je bit in svet združena v zavesti se strne v eno. Smrt je neskončna dokončnost, je neizbežna in zato samoumevna. Smrt ni tragična, ker je samo konec trajanja, je prehod v ne-stanje, v ne-stvarnost. Je tudi ne-zavest, s strani zavesti nedosegljiva, nerazumljiva, čeprav v njej prisotna kot tisto drugačno od sveta. Stvari so preko zavesti podvržene smrti.

...S smrtjo se bom boril / a ne tako kot v zdravih ljudskih pravljicah / ko smrt zabijejo v sod / se potem mirno vsedejo / žvečijo špeh / in žalostno rečejo / Doberdob slovenskih fantov grob (str. 67)

Kino: je igra, je predstava, je potekanje zavesti (stanje zavesti). Porogljiva igra igrati se dom, dom je povsod. Svet je tisto, kar ti je dano in odvzeto po tvoji zavesti, je tisto, kjer tvoja zavest omogoča igro, je tisto odvrtno, od česar se tvoja zavest odvrača, je prostor v katerem moraš in ne moreš biti.

...ne boš odkril svojega sveta / ne boš odkril / ne boš odkril sveta ...

...in kaj počneš v tej deželi / ni ti jasno / ni ti jasno ...

Igra je odnos, ki ti to omogoča, ki te omogoča (ironijo, zavest) ...vseeno ukradejo škatlo za smeti / zasujejo tvoj prelaz / potem zadaviš Našo Gospo / dovolite mi ta majhen trik poveš / zakaj treba je biti prijazen z ljudmi (str. 71, 72)

Čaj: je sestavljen iz treh črk, vode in čaja. Beseda je sestavljena iz črk in pomena, nekaj časa se upostavlja, potem začne trajati. Da ne mara biti Katilina, je samovolja tvoje zavesti, ker je to za zavest udobnejše, preprostejše, se izgovarja manj oglato. K pa je vendar čisto ponesrečena črka, da ne rečemo t, ki se zatakne. Sicer pa je vseeno, le igra tako bolj gladko teče, upostavi se pestrost sveta in (navidezna) različnost stvari, ki omogoča ples (igro) pred zavestjo. Besede so oblečene v število glasov, v oblike črk, poskušajo, se nategujejo, krčijo obremenjene s pomenom, trajanjem, preteklostjo, s svojo stvarnostjo. Vse pa poteka, zahvaljujoč zavesti, brez napak, na lepo osvetljenem odru, precej zabavno. Razpoko v igri (ne pesmi) odkriješ na koncu.

...taka pacarela / to ni noben konj / takrat mi je prvič / blazno zaškripala podloga (str. 73)

Počitnice: so nova oblika igre sestavljene iz časa (preteklosti), sveta (doma), stvari. Vse to je osvetljeno v tvoji zavesti (z njo) in pleše svoj absurden ples (absurden za zavest) ničevosti, tako da se zaveš ničnosti igre (sveta). Vseeno je če:

...in Jelka joka / ker je izgubila zelen kamen ... in vseeno

...a dedek kot da ni nič / samo bere / Flora und Fauna in die Alpen / Flora und Fauna in die Alpen / Flora und Fauna in die Alpen (str. 74 in 75)

Maline so I in II: razkrivajo isto strukturo sveta in kozmosa. Razmerja triade so statična v času. Igra je demonstrativna, je zato tu, da nas omogoči, zato jo rabimo, zato jo igramo.

Tombola: je prireditve, je igra, je svet, beseda (stvar) okroglasta. Ne-vzročnost, ne-zveznost sveta je jasna. Tombola je zbirka tistega, kar sestavlja dom. Svet (tombola) je neprosoben v svoji stvarnosti. Tisto drugo, kar slutiš, kot nekaj zunaj sveta, se postavlja kot vprašanje, je nedosegljivo, nevidno iz sveta, pa vendar v njem prisotno preko tvoje zavesti, prisotno kot tvoj predpogoj, kot edina in resnična podlaga sveta in zavesti. To je prava pripadnost, od tam si in tja se vrneš, od tam si začasno izvzet. Z združitvijo izgine to, izgineš ti, ostane tisto, nekaj nedojemljivega, neznanega, ne-stvarnega. Nič. Kdo si ki si me vrgel v to deželo / ki mi popravljaš lift / krmiš mozo kokoš in nosiš zelene uhane / kdo si majhen umazan otrok / ki padaš skozi okno / zbiraš znamke ali podiraš zid / ki mi očitaš preprodajanje ... (str. 79)

Drsenje: je vse-eno. Istost in različnost stvari se združita v zavesti. Ti si svet in svet ti je neizmerno oddaljen. Stvari so nevezne, stvarnost obstaja, je v tvoji zavesti, le v luči tvoje zavesti je svet. Prosojnost sveta si ti, drsenje je razdalja med teboj in svetom, je istost sveta in tebe, je zavest. Igra odpade, se izkaže za povzeto v drsenju. Drsenje je obstojanje sveta, je obstojanje zavesti, je prisotnost biti. Beseda drsenje je prosojna beseda. Drsenje je transcendenca.

...vse kar se ve da je / kar prihaja / kar se vlača za tabo / iz občutka da ješ / da si tisti ki ješ / in nihče drugi ... (str. 82)

SLOVAR: je povzetek sveta, je projekcija sveta, je svet. Slovar je zbirka besed skupaj z njihovim pomenom, skupaj s tistim, kar naša zavest polaga vanje. Zato je slovar neprosojnost sveta, v slovarju so besede razstavljene in spojene v svet. Slovar je svet brez transcendence. Šele, ko se ga zavest udeleži, ko se udeleži zavesti, postane prosojen, šele takrat postane del triade. Zato je slovar poljubnost, igra, tisto, kar nam omogoča našo drugačnost. (Slovar je adicija besed, ki postane slovar šele po in v zavesti).

Skoraj nesmiselno bi bilo v tem sestavku iskati tradicijo oziroma linijo slovenske poezije, ki ji Šalamun pripada. Zato se bomo raje ustavili pri tistem, po čemer je drugačen od ostale slovenske poezije. Seveda bomo morali pri tem, čeprav neradi, posploševati, ker je na tem mestu nemogoče razčleniti slovensko pesniško situacijo. Zato bomo omenjali lastnosti, ki jih Šalamunova poezija ima in ki se zde bolj redke v slovenski poeziji nasploh.

Šalamunova poezija je izrazito neuporabna. S tem ne mislim reči, da je nepotrebna, ampak le to, da ni namenjena povzdigovanju človeka, plemenitenju, standardu, politiki in sploh nobeni relaciji v svetu. Ne teži k nobenemu stvar-nemu cilju, to ni poezija revolte. Zato je njena osnovna lastnost svobodnost, ki poraja ironijo. To je preprosto stvar, ki si sama ustvarja svoje relacije in odnose v naši zavesti. In tudi noče biti nič drugega. To je njena osnovna novost, zato je tudi povzročila preplah v našem s čustvi, iluzijami in pedagogiko preobloženem prostoru. Razkrila se nam je kot nekaj absolutno odprtega, skozi kar se lahko svobodno pretaka naša zavest in ji sploh ne nudi odpora. Je do nas v toliki meri indiferentna, da pademo vanjo in ne da bi vedeli kdaj, krožimo skozi njo, ker je čista neobveznost in prosojnost. Tudi formalno je njena razprta struktura nekaj za nas neznanega, nekaj, kar se nas nikjer ne dotika in vendar smo hitro in zlahka v njenem na vse strani odprtem prostoru in se zunaj njega sploh ne moremo več gibati. Njena odprtost nas ujame in nas vključuje še preden se tega zavemo. Preden se zavemo, smo udeleženi te svetle igre. In tudi ta svetlost in nepatetičnost je za nas nova.

(Konec)